

The background of the entire page is a close-up photograph of old, rusted industrial machinery. It features various pipes, valves, and large circular openings, all showing significant signs of age and wear. The lighting is dramatic, highlighting the textures of the metal.

museum

INDUSTRIÁLNÍ MUZEUM V OSTRAVĚ

Interpretační strategie

MUSEum+, Industriální muzeum v Ostravě Interpretační strategie

Objednatel:

MUSEum+, Industriální muzeum v Ostravě,
státní příspěvková organizace (Ministerstva kultury ČR)
se sídlem: Maltézské náměstí 1, 118 01 Praha 1
pracoviště: Vítkovická 3335/15, 702 00 Ostrava

Zpracovatelé:

Ladislav Ptáček, Kristýna Pinkrová
Studio Poetry
751 21 Grymov 26
www.studiopoetry.cz
2024

Interpretační strategii zpracovali Ladislav Ptáček a Kristýna Pinkrová na základě vstupů a textů kurátorského týmu MUSEa+ (Jakub Jareš, Květa Jordánová, Lenka Barišová a Anna Šmehilová).

Obsah

Úvod 4

Shrnutí základních dokumentů 5

SWOT analýza 8

Definice jedinečnosti 10

Cíle 11

Poznávací cíle 11

Emoční cíle 13

Behaviorální cíle 14

Cílové skupiny 15

Skupiny již navštěvující DOV 15

Nové cílové skupiny 16

Prioritní skupiny pro rozvoj 16

Testování relevance cílů pro jednotlivé cílové skupiny 16

Hodnocení za jednotlivé cílové skupiny 17

Závěry z focus groups 20

Rámec interpretace a koncepce expozice 24

Očekávaný zážitek návštěvníka 24

Zóny 25

Tematická struktura expozic 26

Možné prostředky komunikace 31

Příklady prostředků interpretace 33

Plán sbírkotvorné činnosti 48

A) Hlavní principy sbírkotvorné činnosti 48

B) Návrh členění sbírky 50

Produkty pro návštěvníky 51

Úvod

MUSEum+ je jedinečnou institucí – muzeem, památkou a platformou, která spojuje fascinující příběh ostravského industriálního dědictví s moderními přístupy k jeho interpretaci. Strategie je navržena tak, aby muzeum návštěvníkům nabízelo více než jen fakta a artefakty – chceme zprostředkovat hluboký, inspirující a obohacující zážitek, který propojí minulost s přítomností a vytvoří prostor pro dialog o budoucnosti.

Cílem této strategie je definovat přístupy, které budou respektovat jedinečnost industriálního prostředí, propojí autentické příběhy a technologie, a vytvoří podmínky pro aktivní zapojení návštěvníků. Klíčem je zohlednění různorodosti definovaných cílových skupin – od rodin s dětmi až po technické nadšence – a nabídka produktů a programů, které odpovídají jejich zájmům a potřebám.

Strategie vychází z principů interpretace místního dědictví, která usiluje o emocionální propojení návštěvníků s místem a tématem, podporuje přemýšlení a inspiruje k hlubšímu pochopení našeho industriálního dědictví. Věříme, že dobře navržená interpretace může nejen obohatit zážitek z návštěvy, ale také posílit vztah k místní identitě a přispět k udržitelnému rozvoji.

Shrnutí základních dokumentů

MUSEum+, Industriální muzeum v Ostravě, státní příspěvková organizace MK ČR bylo zřízeno dne 8. dubna 2021 s hlavním úkolem připravit projekt revitalizace národní kulturní památky vysokých pecí č. 4 a 6 v areálu bývalých Vítkovických železáren v Ostravě-Vítkovicích. Naplnění tohoto úkolu je východiskem pro další aktivity muzea, včetně prezentační, sbírkotvorné a edukační činnosti, protože v revitalizovaných vysokých pecích vznikne sídlo muzea s expozičními plochami, edukačním zázemím, depozitáři a konzervátorskými dílnami.

Východiskem pro přípravu interpretační strategie je celá řada dokumentů. V první řadě jsou to zřizovací listina muzea, studie proveditelnosti odevzdaná do operačního programu Spravedlivá transformace a architektonická studie AP atelier Josefa Pleskota na přestavbu VP4 a VP6, které níže rozebíráme podrobněji.

Mezi další relevantní dokumenty patří Státní kulturní politika na léta 2021–2025. Jako inspiraci a kontext vnímáme strategie činnosti a rozvoje Národního technického muzea v Praze a Technického muzea v Brně, stejně jako strategické dokumenty některých zahraničních muzeí s podobným zaměřením.

1) Zřizovací listina MUSEum+, Industriální muzeum v Ostravě ve verzi platné po změně schválené ministrem kultury dne 18. 7. 2023 stanoví v článku III, v bodech 3–7, následující:

(3) Organizace se podílí na rozvoji nových forem muzejní spolupráce při prezentaci sbírek a dalších kulturních statků.

(4) Organizace vytváří sbírku hmotných dokladů vývoje průmyslu a techniky, zvláště pak hornictví a hutnictví, zejména z území Moravskoslezského kraje, a dále sbírku hmotných dokladů s průmyslovou érou souvisejících proměn společnosti a životního prostředí, a to na základě vlastní koncepce sbírkotvorné činnosti podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů.

(5) Pořádá samostatně nebo ve spolupráci odborné konference, sympozia, semináře nebo jiné vhodné formy šíření informací, vztahující se k předmětu činnosti organizace.

(6) Sbírkové předměty, odbornou dokumentaci k nim a poznatky získané jejich odborným zpracováním prezentuje zejména prostřednictvím stálých expozic a krátkodobých výstav v České republice i v zahraničí, vlastní publikační, vzdělávací a přednáškovou činností a dalšími kulturně-výchovnými aktivitami určenými pro nejširší veřejnost, se zvláštním zřetelem k dětem a mládeži, seniorům a handicapovaným občanům.

(7) V oboru své činnosti zavádí inovativní metody muzejní práce, spolupracuje s tuzemskými i zahraničními partnery.

Zřizovací listina MUSEa+ se v tomto ohledu nijak neliší od zřizovacích listin jiných muzeí, příspěvkových organizací MK ČR. Definice sbírkotvorné činnosti popisuje sbírkovou oblast jako Moravskoslezský kraj, zároveň ale konstatuje, že kromě hmotných dokladů o vývoji průmyslu a techniky má MUSEum+ dokumentovat také sociální a environmentální kontext, který má z povahy věci mnohdy globální charakter. Podstatné také je, že dle zřizovací listiny má muzeum zavádět inovativní metody muzejní práce.

2) Studie proveditelnosti: MUSEum+ Industriální muzeum v Ostravě je dokument zpracovaný ve spolupráci zástupců MUSEa+ a pracovníků firem Ernst & Young a BeePartner. Materiál čítající 142 stran a několik samostatných příloh byl podán dne 6. 12. 2023 jako součást žádosti o financování projektu MUSEa+ v operačním programu Spravedlivá transformace. Studie mapuje celkovou situaci a plány muzea z hlediska jeho obsahu, ekonomiky, zaměstnanců, marketingu, potenciálních návštěvníků atd. Z hlediska tvorby expozic MUSEa+ je zásadní definice jeho poslání na s. 19 a 20:

„MUSEum+ je industriálním muzeem, které klade otázky týkající se minulých i současných transformací průmyslu a uchovává doklady historie a paměti posthornického regionu. Ve svých expozicích zpřístupňuje bohatství a krásu industriálního dědictví s pomocí moderních interpretačních prostředků současnému publiku. Zároveň témata spojená s industriální érou reflektuje a prezentuje ve společenských, politických a environmentálních souvislostech. (...) MUSEum+ rovněž vytváří digitální archiv industriální paměti. V obyvatelích regionu chce posilovat pocit sounáležitosti s místem a zájem podílet se na jeho rozvoji.“

A dále na s. 71 podrobněji k expozici:

Stálá expozice bude mít několik částí. První se bude odehrávat v prostoru bývalé odlévací haly Vítkovických železáren, která se svými 70.000 m³ tvoří svého druhu industriální chrám. S pomocí videomappingu, rozšířené reality (AR), sound designu ale také analogových prostředků budou v hale demonstrovány dřívější výrobní postupy a technologické toky. S uměleckou licencí bude (znovu)ožíván provoz vysokých pecí v různých denních i nočních hodinách, v běžných situacích i za mimořádných okolností atd. Bude se jednat o moderní industriální park v interiéru, jehož cílem je nadchnout návštěvníky. Tato část expozice nebude vytápěná, avšak díky zastřešení i opláštění haly budou návštěvníci chráněni před povětrnostními podmínkami, a tak bude zajištěn celoroční provoz.

Druhá část expozice bude prostorově rozčleněna do dvou hlavních míst: do suterénního expozičního prostoru o výměře 5 000 m² a do expozičního tubusu pod střechou odlévací haly s výměrou cca 450 m². Zaměří se na témata spjatá s uhlím jako zdrojem energie a s výrobou železa a oceli, bude sledovat různé aspekty lidské práce a důsledky průmyslového stylu života pro životní prostředí a klima. Konceptuálním východiskem expozic je vnímání energetických a technologických režimů jako fenoménů, které zásadně transformují lidskou společnost i celou planetu a zároveň samy prošly významnými proměnami (od Průmyslu 1.0 k 5.0). Zamýšlíme celkem čtyři větší témata: v kapitole věnované uhlí se budeme ptát, jak tento zdroj energie proměnil modely výroby, výrobní infrastruktury a podoby práce na Ostravsku a co z toho plyne pro současnost. V části věnované železu půjde především o otázku, v čem všem jsou železo a ocel zásadní pro naši podobu civilizace. Část věnovaná lidem a práci se bude zabývat minulými a současnými podobami práce, identitou spojenou se zaměstnáním, otázkami robotizace a automatizace apod. A konečně část expozice věnovaná environmentálním aspektům zvýrazní konsekvence éry fosilních paliv (např. s pomocí sbírky filmů z festivalu Ekofilm konaného v Ostravě od 1974).

Ačkoli Ostrava nebyla jako hornické a hutnické město v globálním měřítku ojedinělá, lze na jejím příkladu skvěle demonstrovat fenomény, které stojí v základu dnešního světa. Díky tomu může mít expozice evropskou i globální relevanci.

Důležitou přílohou studie proveditelnosti pro potřeby tvorby interpretační strategie je „Analytická zpráva kvantitativního výzkumu: Názory, postoje a zájem o koncept MUSEum+ obyvatel ČR se zaměřením na Moravskoslezský kraj, obyvatel Trenčínského, Žilinského kraje a Slezského vojvodství“ zpracovaná společností MindBridge v roce 2022. Výzkum ve svých doporučených konstatoval, že

nejvíce perspektivní cílovou skupinu potenciálních návštěvníků (celkově zhruba 8 % velmi pravděpodobně + 24 % spíše pravděpodobně) instituce MUSEum+ je skupina vymezená zejména geograficky (vzdáleností – frekvencí návštěv Ostravy), resp. „národností“. Jedná se tedy primárně o obyvatele Moravskoslezského kraje (včetně obyvatel Ostravy), mezi kterými je podíl uvádějících pravděpodobnou návštěvu instituce 61 % (17 % velmi + 44 % spíše) a ze Slezského vojvodství, kde je podíl potenciálních návštěvníků až 53 % (17 % velmi + 36 % spíše pravděpodobně). (...) V cílové skupině těch, kteří by připravovanou instituci potenciálně velmi pravděpodobně navštívili, je nadproporcionální podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí (13 % + 26 %), živnostníků / OSVČ (24 % + 36 %), těch, kteří se ztotožňují s myšlenkou zřízení instituce v rámci revitalizace vysokých pecí DOV (36 %). Z věkových kategorií je nejvyšší potenciál mezi lidmi 25-44 let. Spíše se jedná o lidi svobodné. Zájem stoupá s větší kategorií místa bydliště.

Výsledky tohoto výzkumu jsme vzali v potaz při definici cílových skupin MUSEa+, ačkoli po změně zřizovací listiny v roce 2023 se koncept muzea proměnil. Oproti dříve plánovanému univerzálnímu zaměření se jeho profil specifikoval na industriální muzeum.

3) Studie využití vysokých pecí č. 4 a 6 pro účely „MUSEum+. INDUSTRIÁLNÍ MUZEUM V OSTRAVĚ“

zpracovaná společností AP atelier Ing. arch. Josefa Pleskota ze dne 12. 2. 2024 je důležitá jako východisko pro přemýšlení o prostorových možnostech budoucí expozice. Navržené řešení se chová s velkým respektem k národní kulturní památce. Umožňuje zachovat autentickou podobu vysokých pecí, odlévací haly, pomocných staveb a drtivě většiny technologických komponentů a zároveň poměrně svobodně přidávat další prvky, které jsou pro provoz muzea nezbytné. Dociluje toho především díky tomu, že největší objem ploch pro MUSEum+ je umístěn pod úroveň terénu. Z hlediska expozic a dalších aktivit muzea je důležité následující vymezení ploch:

Vstupní prostory, foyer, odpočinkové zóny, kavárna	1245 m ²
Konferenční prostory	362 m ²
Edukační prostory a zázemí	240 m ²
Stálé muzejní expozice (suterén)	5000 m ²
Odlévací hala, velíny, strojovny (zpřístupněná industriální památka)	3840 m ²
Tubus v odlévací hale	500 m ²
Krátkodobé výstavy	1240 m ²
Depozitáře	2630 m ²

SWOT analýza

SWOT analýza přehledně shrnuje silné a slabé stránky připravovaného muzea a expozice i příležitosti a hrozby, které mohou celý projekt ovlivnit.

Silné stránky

dobrá dostupnost muzea (dobré spojení, možnosti parkování, jasná lokalita)

poloha v unikátním místě (DOV, NKP)

součást živého areálu DOV

pozůstatky původních zařízení komplexu VŽ

velká výstavní plocha pro stálé i krátkodobé expozice, dostatečný prostor pro edukace a další programy

jedinečné prostředí pro vzdělávací činnost

stabilní zřizovatel

velké know-how odborných pracovníků

snaha o systémový přístup při přípravě expozic, včetně mapování podobně zaměřených muzeí v zahraničí

navázány těsné vztahy spolupráce s řadou odborných institucí

deklarovaná podpora inovativních přístupů k muzejní práci

Slabé stránky

objekt je před rekonstrukcí, nelze využívat

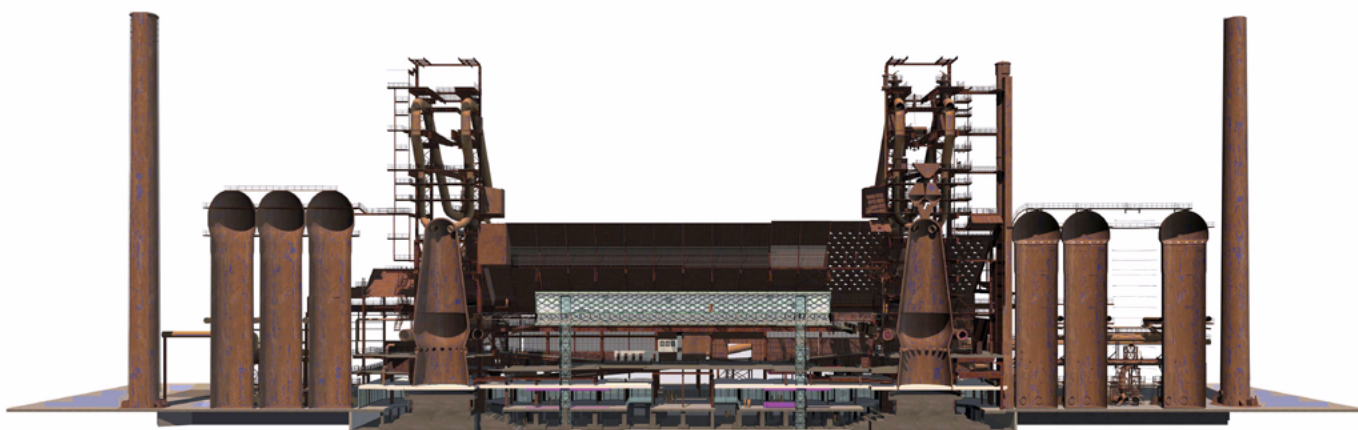
nutnost zajistit a realizovat velké investice, než bude muzeum možné otevřít veřejnosti

absence silného základu sbírek a depozitáře s odpovídajícími podmínkami

nedostatek pracovníků pro systematickou sbírkotvornou a vědecko-výzkumnou činnost pro naplňování cílů instituce

chybějící nabídka v oblasti práce s veřejností (muzeum teprve vzniká)

napjatý časový harmonogram výstavby muzea i expozic

Příležitosti

možnost vybudovat unikátní muzeum zaměřené nejen na minulost, ale i současnost a budoucnost průmyslu – instituce plní tři propojené role: MUSEum+ = památka + muzeum + platforma

možnost dále rozvíjet spolupráci s odbornými institucemi

možnost spolupráce s veřejností, sběrateli, spolky a podniky při tvorbě sbírky i dalších aktivitách muzea

možnost vytvořit jedinečnou sbírku, možnost definovat rámec sbírkotvorné činnosti tak, aby akcentoval unikátnost (co a proč chceme sbírat)

velký potenciál pro vědecko-výzkumnou činnost v důležité oblasti

možnost spolupráce se školami

možnost zapojit externí odborníky do aktivit muzea

vytvořit ucelenou nabídku směrem k veřejnosti (v oblasti prezentace i edukace)

možnost ovlivnit budoucí podobu expozičních prostor, vzhledem k souběhu projekčních prací na budovu a plánování expozice

Hrozby

nedostatek financí na realizaci záměrů muzea (investice i provoz)

nedostatek kvalifikovaných zaměstnanců

ztráta pamětníků a cenných artefaktů

nedostatečná komunikace směrem k veřejnosti a viditelnost instituce v konkurenci ostatních nabídek

riziko, že projektovaná budova nebude odpovídat potřebám návštěvníků ani provozu muzea

vysoká finanční náročnost a ohrožení projektu vysokými vícenáklady

nedostatek kvalitních dodavatelských firem v oblasti navrhování a tvorby expozic

existence již zavedených podobně zaměřených institucí v okolí

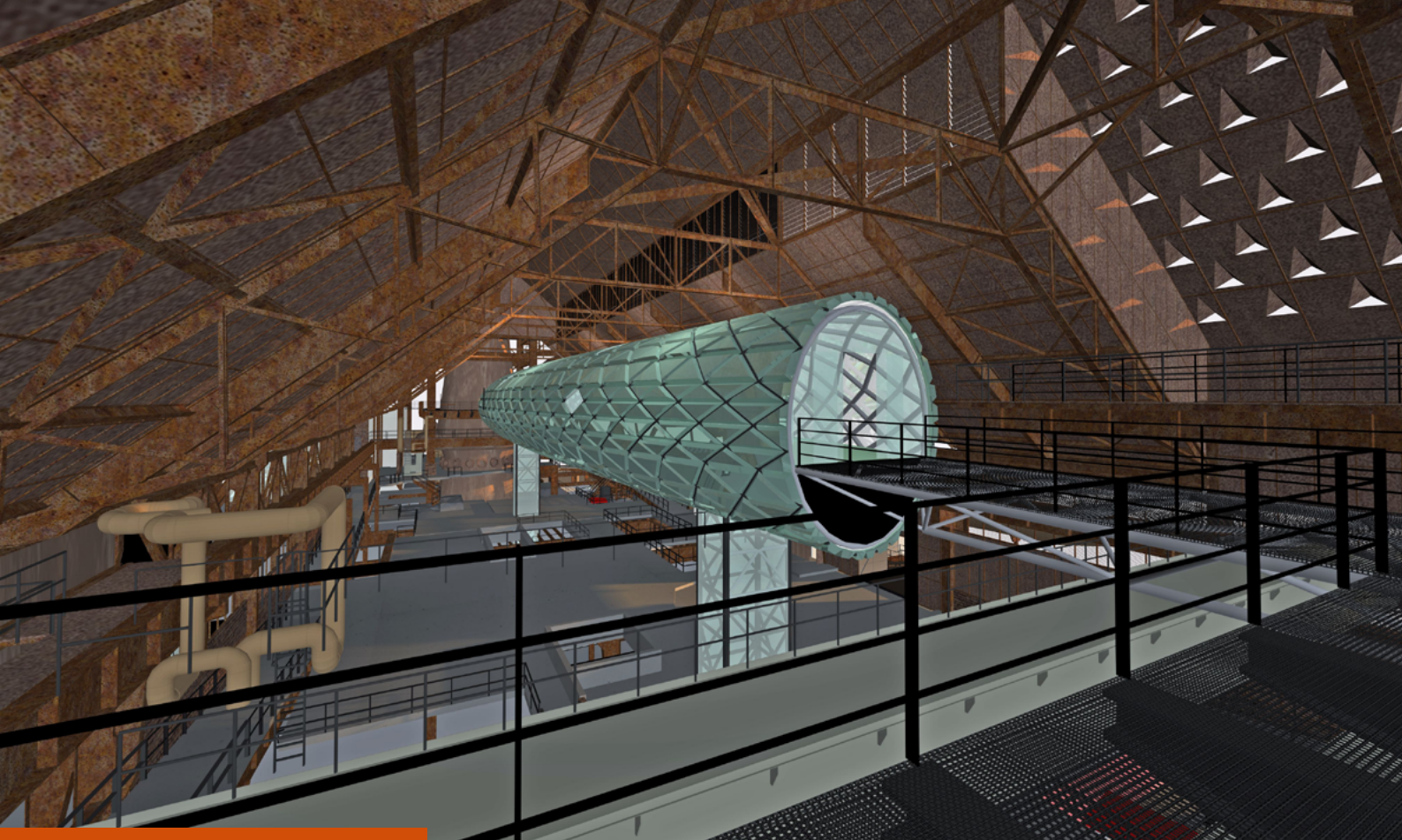
Definice jedinečnosti

Definice jedinečnosti má vystihnout ducha místa a instituce, má odpovědět na to „proč“ by se návštěvníci měli rozhodnout pro návštěvu a co dělá danou lokalitu výjimečnou.

MUSEum+ = památka + muzeum + platforma

MUSEum+ je inovativní industriální muzeum, které prostřednictvím svědků minulosti otvírá otázky spojené s dnešním průmyslem a jeho dalším vývojem. Chce být místem setkání a platformou, kde lidé hledají odpovědi na to, v jakém světě a s jakým průmyslem budeme a chceme žít.

Sídlí v autentickém „industriálním chrámu“ s věžemi vysokých pecí 4 a 6 propojenými monumentální odlévací halou. Stojí v místě, kde se od roku 1830 vyrábělo 168 let surové železo – v železárnách, které patřily k největším v Rakousku-Uhersku i Československu. Dnes je chráněn jako národní kulturní památka a je zapsán na indikativní seznam UNESCO. Tvoří jednu z dominant Dolní oblasti Vítkovice, která slouží kultuře a díky svému urbanismu i blízkosti centra 280tisícového města nemá ve střední Evropě obdoby.

Cíle

Cíle v oblasti komunikace s návštěvníky definují, co by po absolvování prohlídky či programu návštěvníci měli pochopit, pocítit a k čemu by je zážitek měl inspirovat. Poznávací cíle jsou s ohledem na obsáhlou problematiku formulovány do větší podrobnosti než cíle emoční a behaviorální.

Poznávací cíle

1. Porozumí historii a funkci místa – vysokých pecí 4 a 6 a Vítkovických železáren jako celku

- dokáže „číst“ stavbu, rozezná její hlavní části, bude se v budově orientovat a rozliší nové architektonické vstupy od historických částí
- bude vědět, jak fungovaly VP4 a VP6 a odlévací hala a jak byly zapojeny do technologického toku VŽ
- bude vědět, jaké suroviny jsou nezbytné pro výrobu železa a odkud byly do VŽ dováženy a jaké byly jejich vlastnosti
- bude vědět, jak se po Ostravě přepravovalo žhavé železo
- bude znát rozdíl mezi železem a ocelí a jejich výrobou a mezi efektem pálení uhlí a koksu

2. Poznává milníky historie Vítkovických železáren, hlavní části jejich výroby a pochopí význam podniku pro společnost a stát

- bude znát okolnosti založení VŽ, hlavní historické milníky a výrazné osobnosti ve vedení podniku
- bude vědět, že Vítkovické železářny a strojírna byly obrovský a provázaný průmyslový komplex s širokým spektrem produktů

- bude vědět, na jakou produkci se VŽ specializovaly a bude znát ikonické výrobky VŽ a jejich uplatnění (od kolejnic přes lodní hřídele a pancíře až po stavební konstrukce)
- bude vědět, kdo ve VŽ pracoval a bude znát pracovní náplň vybraných profilových profesí
- bude chápat VŽ jako příklad moderní továrny coby efektivního prostředí výroby (včetně administrativy, obchodu, mezinárodní spolupráce, reklamy atd.)

3. Porozumí na příkladu Ostravy i globálního kontextu tomu, že uhlí a další fosilní zdroje energie stojí u zrodu průmyslové éry, a že se nám díky nim lépe žije.

- bude vědět, že fosilní zdroje, nejdříve uhlí a poté ropa a plyn, nastartovaly 1. a 2., průmyslovou revoluci a akcelerovaly objem výroby
- porozumí tomu, že dostatek levných a dostupných energií stojí v základu současného světa a jeho fenoménů jako jsou industrializace, urbanizace, globalizace
- bude vědět, že uhlí umožnilo vznik moderní tovární výroby
- bude vědět, že uhlím a ropou poháněné stroje proměnily nejen výrobu, ale také dopravu
- bude vědět, že těžiště světové prosperity se posouvalo tam, kde je jak dostatek energií, tak invence a vědeckého poznání, které umožňují její efektivní využití
- porozumí tomu, že proměny zdrojů energie vyžadovaly neustálé inovace v oblasti vědy a techniky
- porozumí tomu, že využití energie ukryté ve fosilních palivech je základem naší současné civilizace, ale stejně jako všechny předchozí civilizace i my se můžeme vyvinout dál

4. Pochopí, že průmyslová výroba proměnila a proměňuje podoby lidské práce a s prací souvisejících aktivit.

- bude vědět, jaké profese pracovaly ve VŽ a jak se jejich náplň proměňovala s ohledem na vývoj technologií a pracovních postupů (mechanizace, automatizace)
- porozumí tomu, co se stalo se zaměstnanci těžkého průmyslu po jeho útlumu v 90. letech 20. století
- bude vědět, že průmyslová revoluce přinesla změnu ve vnímání času (čas práce, čas odpočinku, volný čas)
- porozumí tomu, že jedna z lidských identit je ta, která se odvozuje od práce
- bude vědět, že práce ve Vítkovických železárnách byla riziková, a proto se kladl na bezpečnost důraz, přesto se pracovní úrazy vyskytovaly, včetně těžkých
- porozumí tomu, jaké nemoci souvisely s prací v hornictví a hutnictví a jak se podnik v průběhu historie staral o zdraví svých zaměstnanců
- bude vědět, že proměny vítkovických plotů názorně ilustrují proměny práce
- bude vědět, že na přelomu 19. a 20. století vyvinuly Vítkovice, po vzoru zahraničí, značné úsilí k zajištění sociálních potřeb svých zaměstnanců (výstavba domů a bytů, sociálních zařízení a služeb)
- bude vědět, že spravedlivá odměna za práci je plodem vyjednávání i protestů a organizovaných hnutí
- porozumí tomu, jaké trendy ovlivňují současnou podobu práce a jak se může práce dále vyvíjet

5. Pochopí, že průmysl a jeho schopnost inovací má velký dopad na stav životního prostředí, a to jak negativní, tak i pozitivní

- bude vědět, že průmyslová výroba a související spotřeba energie je obrovským zdrojem znečištění ovzduší, půdy a vody
- bude vědět, že příklady snah o zlepšení životního prostředí sahají do počátků průmyslové revoluce
- bude vědět, že spalování fosilních paliv zvýšilo množství skleníkových plynů v atmosféře, a tím také mění klima
- porozumí tomu, že průmysl přímo ovlivňuje environmentální vědy (průmysl vytváří problémy k řešení i prostředky k jejich zkoumání a nápravě)

- bude vědět, že se vyvíjejí způsoby výroby železa a oceli šetrnější k životnímu prostředí (dekarbonizace výroby)
- bude vědět, že v Ostravě se konal filmový festival Ekofilm, který dodnes rozšiřuje povědomí o ochraně životního prostředí
- bude vědět, že hutnictví a ocelářství jsou součástí energetiky obnovitelných zdrojů i jaderné energetiky, stejně jako e-mobility atd., a proto je potřebujeme k zelené tranzici
- bude vědět, že Ostrava usiluje o to být jedním z českých center s vodíkem spjaté energetiky

6. Pochopí, že průmysl má pro stát a společnost strategický význam

- pochopí, že mít těžký průmysl je pro stát strategické z hlediska soběstačnosti a bezpečnosti
- bude vědět, že důležitou součástí výrobního programu Vítkovických železáren byla zbrojní výroba
- pochopí, že veřejný zájem a strategické zájmy byly a jsou zásadní pro určování cílů průmyslu
- porozumí tomu, že průmyslové inovace dokáží překračovat hranice a bude chápat výhody i nevýhody globálního toku myšlenek, lidí a kapitálu
- porozumí tomu, jaké je postavení současného českého průmyslu v (středo)evropském a globálním kontextu, jaké jsou jeho silné a slabé stránky, inovace a potenciál
- bude znát současné české perspektivní průmyslové obory i firmy, které v nich vynikají

7. Pochopí, že MUSEum+ pečuje o odkaz průmyslového dědictví regionu

- porozumí tomu, že industriální dědictví je součástí kulturního dědictví naší země,
- bude vědět, že téma průmyslu se objevuje v řadě uměleckých děl nebo samo umění ovlivnilo (výtvarné umění, fotografie, film, divadlo, literatura),
- bude vědět, že průmysl ovlivnil architekturu a sám vytvořil různé druhy a typy průmyslových staveb,
- bude znát vývoj památkové péče orientované na ochranu průmyslového dědictví a porozumí jejím principům,
- pochopí činnost a poslání muzea a důležitost sbírkotvorné činnosti.

Emoční cíle

Díky expozici by lidé měli zažít / pocítit:

- úžas nad monumentalitou prostoru
- úžas nad silou živlů (oheň, vzduch, voda, zem)
- respekt k práci a dílům, která ve Vítkovicích vznikla
- překvapení z šíře výrobků VŽ
- obavy o budoucnost českého a evropského hutnictví
- obavy z důsledků neřešené klimatické změny
- sounáležitost s hutnictvím jako strategickým odvětvím
- obdiv vůči současným českým špičkovým průmyslovým výrobkům a lidem, kteří je vytváří
- naději, že pokud budeme chtít a budeme na tom pracovat, má průmysl znovu slibnou budoucnost
- naději, že průmysl může přispět k řešení environmentálních problémů a klimatické krize
- vžít se do příběhů osobností i řadových pracovníků Vítkovických železáren napříč 19. a 20. stoletím (včetně žen a zástupců menšin)
- pocítit, že se jich průmyslové dědictví osobně dotýká

Behaviorální cíle

Díky expozici by lidé měli být inspirováni / chtít udělat:

- dozvědět se víc o místu a tématech muzea, o potřebnosti průmyslu, výhodách udržení si předního postavení v průmyslové produkci a osvojení si technologií)
- zamyslet se hlouběji nad vlastním postojem k průmyslu, jeho proměnám, budoucnosti a využívání jeho výrobků
- přispět svým dílem podle svých možností a na svém místě k řešení klimatické změny – redukcí spotřeby, sdílením, intelektuálním, politickým výkonem...
- přemýšlet o důsledcích uzavírání průmyslových provozů v Evropě a přesunu výroby na jiné kontinenty, o dopadu na nezávislost Evropy na velmocích a zemích, jako je Čína
- všímat si staveb a výrobků, které mají původ ve Vítkovicích
- navázat vztah s MUSEum+ (sledovat činnost, sdílet paměť, darovat předměty do sbírky, účastnit se akcí
- sledovat vývoj českého průmyslu (v médiích aj.)
- aktivně zasazovat o ochranu industriálního dědictví

Cílové skupiny

Výběr cílových skupin je pro strategii rozvoje muzea klíčový. Má vliv na tvorbu expozice i programové zaměření, které by měly odpovídat potřebám a očekáváním různých skupin návštěvníků a nabídnout různé úrovně interaktivity, hloubku informací a zábavnosti podání obsahu. Při jejich definování nejprve proběhla analýza poznatků o aktuálních návštěvnících Dolní oblasti Vítkovic (DOV). Následně tým identifikoval skupiny, které DOV již pravidelně navštěvují, a další skupiny, které by bylo vhodné nově přilákat. Na základě cílů muzea vybral prioritní skupiny, které nejlépe přispějí k naplňování jeho poslání – edukace, ochrana dědictví a komunitní zapojení a otestoval, jak jsou definované cíle pro tyto skupiny relevantní. U dvou skupin proběhlo rovněž otestování tematického zaměření muzea formou ohniskových skupin.

Skupiny již navštěvující DOV

- Školní třídy – významná skupina, která navštěvuje DOV pravidelně, existuje i podpora z Moravskoslezského kraje,
- Rodiny s dětmi z Moravskoslezského kraje – opakovaní návštěvníci, klíčová skupina pro rozvoj vztahu k regionu,
- Účastníci konferencí – využívají prostor DOV při odborných akcích a kongresech.

Nové cílové skupiny

- Bývalí zaměstnanci průmyslových podniků Ostravska – zájem o zapojení této skupiny díky jejich vztahu k industriálnímu dědictví,
- Kulturní entuziasté – zacílení na zájemce o umění, architekturu a dějiny průmyslu,
- Mainstreamoví (běžní) turisté z ČR, Polska a Slovenska – nejpočetnější skupina, která navštívuje region,
- Rodiny s dětmi (spíše z Moravskoslezského kraje),
- Zájemci o technologie – specializovaná skupina s fascinací pro techniku a autentičnost,
- Pracovníci v průmyslu – spíše možnost oslovit odbornými akcemi.

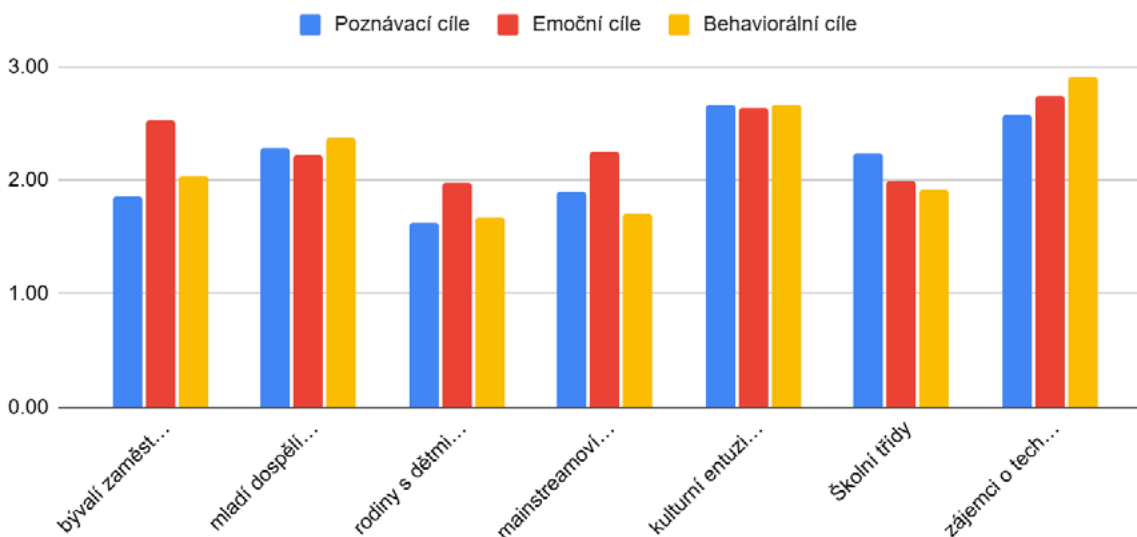
Prioritní skupiny pro rozvoj

1. Rodiny s dětmi – vytváření přitažlivých zážitků, které podporují jejich návraty a vzdělávání.
2. Školní třídy – vzdělávací programy přizpůsobené věku a učebním osnovám.
3. Mainstreamoví turisté – zaměření na návštěvníky z ČR a okolních zemí s důrazem na zábavnou formu vzdělávání.
4. Kulturní entuziasté – probuzení otázek, zvýraznění kontroverzí a otevřených témat, propojení lokálního příběhu s globálním
5. Zájemci o technologie – skupina vyžadující odborný přístup a autentické technické zážitky.
6. Bývalí zaměstnanci Vítkovických železáren a průmyslových podniků – významná skupina pro uchování a sdílení paměti.
7. Mladí místní dospělí 18-30 let.

Testování relevance cílů pro jednotlivé cílové skupiny

Všechny cíle byly testovány z pohledu relevance vůči jednotlivým cílovým skupinám. Členové týmu přiřazovali jednotlivým cílům a cílovým skupinám hodnocení 0 irelevantní, 1 málo relevantní, 2 středně relevantní, 3 velmi relevantní. Vyhodnoceny byly průměrné hodnoty. Výsledky ukazují několik důležitých poznatků a trendů:

Poznávací cíle, Emoční cíle a Behaviorální cíle

Celkové průměrné hodnocení:

- Poznávací cíle: 2,16
- Emoční cíle: 2,31
- Behaviorální cíle: 2,14

Komentář:

1. Emoční cíle byly týmem vyhodnoceny jako nejrelevantnější: Průměrné hodnocení 2,31 naznačuje, že práce s emocemi je klíčovým faktorem pro úspěšnou komunikaci v muzeu. Cíle jako „zažít úžas nad monumentalitou prostoru“ a „pocítit respekt k práci a dílům“ dosahují vysokého hodnocení (3,00 pro většinu skupin). U skupiny bývalí zaměstnanci, rodiny s dětmi a mainstreamoví turisté byly emoční cíle vyhodnoceny jako nejrelevantnější typ cíle.

2. Jako o něco méně relevantní tým vyhodnotil poznávací a behaviorální cíle (2,16 resp. 2,18): Některé behaviorální cíle, jako „každý svým dílem přispěje k řešení klimatické změny“ a „budou se aktivně zasazovat za ochranu industriálního dědictví,“ získaly nízké hodnocení (hodnoty kolem 1,00 až 1,50 pro některé skupiny, průměr za skupiny 1,86-1,90). To naznačuje, že aktivní angažovanost návštěvníků v těchto oblastech díky návštěvě expozice tým vidí jako méně pravděpodobnou. Podobně některé poznávací cíle např. pochopit význam průmyslového dědictví a péči o něj skupiny v průměru tým hodnotil jako méně relevantní (1,90).

Hodnocení za jednotlivé cílové skupiny

1. Rodiny s dětmi do 12 let:

- Poznávací cíle spojené s historií a funkcí místa jsou hodnoceny relativně vysoko (2,00), celkově jsou ale poznávací cíle hodnoceny v průměru jako nejméně relevantní ze všech cílových skupin (1,62).
- Emoční cíle jako úžas nad monumentalitou prostoru a silou živelů jsou hodnoceny jako velmi relevantní (3,00 resp. 2,67), celkově průměr 1,97.
- Behaviorální cíle mají nižší hodnocení, což naznačuje menší očekávaný dopad na aktivní zapojení – celkový průměr 1,67.
- Průměrné hodnocení: Poznávací cíle (1,62), Emoční cíle (1,97), Behaviorální cíle (1,67).
- Skupina hledá zážitky a emocionální spojení s prostorem, což naznačuje potřebu komunikace, která je bohatá na vizuální podněty a zážitky.

2. Školní třídy:

- Poznávací cíle jsou hodnoceny vysoko – průměr 2,24, zejména pochopení průmyslu (2,33) a jeho historického významu (2,67).
- Emoční cíle jako úžas nad monumentalitou prostoru a silou živelů (3,00) tým hodnotil vysoko, celkově ale relevanci hodnotil v této oblasti spíše nižšími hodnotami (průměr 2,00).
- Behaviorální cíle mají spíše nižší hodnocení (1,92), což naznačuje nižší očekávanou schopnost expozice ovlivnit chování této skupiny.
- Průměrné hodnocení: Poznávací cíle (2,24), Emoční cíle (2,00), Behaviorální cíle (1,92).
- Skupina potřebuje vzdělávací a zážitkový přístup, což naznačuje potřebu interaktivní a vizuálně bohaté komunikace a lze více stavět na porozumění historii a funkci zařízení v monumentálním prostoru.

3. Mainstreamoví turisté:

- Poznávací cíle s nejvyšší mírou relevance pro tuto skupinu se týkají historie a funkce místa (2,33) a význam průmyslu pro společnost (2,33), celkově je míra relevance průměrná na úrovni 1,90.
- Emoční cíle s nejvyšší mírou relevance zahrnují úžas nad monumentalitou prostoru (3,00) a úžas nad silou živelů (3,00), dále též respekt k práci a dílům z Vítkovic a překvapení ze širší sortimentu zdejších výrobků (obě 2,67). Celkově průměr 2,25.
- Behaviorální cíle s nejvyšší relevancí jsou všimnout si výrobků a staveb z Vítkovic a přemýšlení o důsledcích útlumu a přesunu průmyslu (2,67, resp. 2,33).
- Průměrné hodnocení: Poznávací cíle (1,90), Emoční cíle (2,25), Behaviorální cíle (1,71).
- Skupina je přitahována monumentálními a vizuálně atraktivními prvky, což naznačuje potřebu komunikace, která zdůrazňuje vizuální a atraktivitu, ale může využívat motivy významu průmyslu a výrobků z Vítkovic pro společnost i otázek jeho dalšího rozvoje.

4. Zájemci o technologie:

- Poznávací cíle jsou dle týmu pro tuto skupinu velmi relevantní, zejména pochopení historie (3,00) a inovací (3,00) a významu průmyslu pro společnost (3,00).
- Emoční cíle jsou celkově hodnoceny jako vysoce relevantní. Předpokládá se, že prostředí industriálního muzea může být pro tuto cílovou skupinu vysoce atraktivní.
- Behaviorální cíle jsou rovněž hodnoceny jako vysoce relevantní s ohledem na předpokládaný vysoký zájem o problematiku.
- Průměrné hodnocení: Poznávací cíle (2,57), Emoční cíle (2,75), Behaviorální cíle (2,92).
- Skupina je zaměřená na technologické a inovativní aspekty, což naznačuje potřebu detailní a technicky zaměřené komunikace. Industriální muzeum pro ni může být vysoce relevantní a atraktivní.

5. Bývalí zaměstnanci VŽ a ostatních průmyslových podniků Ostravska:

- Poznávací cíle jako nejrelevantnější tým vyhodnotil strategický význam průmyslu pro stát (2,67) a milníky historie železáren (2,33), celkový průměr snížily oblasti, jako je porozumění historii a funkci místa resp. porozumění významu fosilní energie pro průmyslovou éru (oba 1,33).
- Emoční cíle spojené s respektem k práci ve Vítkovicích, pocitem sounáležitosti s hutnictvím a nadějí v budoucnost průmyslu jsou vysoce relevantní.
- Behaviorální cíle jako sledování vývoje českého průmyslu a zamyšlení se nad důsledky uzavírání průmyslových provozů jsou také silně relevantní.
- Průměrné hodnocení: Poznávací cíle (1,86), Emoční cíle (2,53), Behaviorální cíle (2,04).
- Skupina klade důraz na historickou hodnotu a strategický význam průmyslu, což naznačuje potřebu komunikace, která vyzdvihuje význam průmyslového dědictví.

6. Mladí dospělí 18-30 let:

- Poznávací cíle s nejvyšší relevancí souvisejí s globálním kontextem fosilních zdrojů a jejich dopadem na životní prostředí (shodně 3,00).
- Emoční cíle jako úžas nad monumentalitou prostoru, obavy z klimatické změny i naděje, že průmysl dokáže přispět k jejímu řešení, jsou také hodnoceny jako vysoce relevantní pro tuto skupinu (vše 3,00).
- Behaviorální cíle jako zamyšlení nad vlastním postojem (3,00) a přispění k řešení klimatické změny, vnímání přítomnosti výrobků z Vítkovických železáren i zájem zůstat v kontaktu s MUSEem+ jsou vnímány jako silně relevantní (2,67).

- Průměrné hodnocení: Poznávací cíle (2,29), Emoční cíle (2,22), Behaviorální cíle (2,38).
- Skupina je citlivá na environmentální témata a inovace v průmyslu, což naznačuje potřebu komunikace zaměřené na udržitelnost a ekologické dopady.

7. Kulturní entuziasté / konzumenti institucionální kultury:

- Poznávací cíle jako pochopení inovací v průmyslu a jeho dopadu na životní prostředí nebo význam péče o průmyslové dědictví jsou hodnoceny týmem jako velmi relevantní pro tuto cílovou skupinu (3,00)
- Emoční cíle jako úžas nad monumentalitou prostoru, silou žvlů, obavy z neřešené klimatické změny a naděje v průmyslovou budoucnost jsou také velmi důležité (3,00).
- Behaviorální cíle spojené s ochranou industriálního dědictví a zamýšlením nad průmyslem, řešením klimatické změny jsou vysoce relevantní (3,00).
- Průměrné hodnocení: Poznávací cíle (2.67), Emoční cíle (2.58), Behaviorální cíle (2.69).
- Skupina je velmi angažovaná v kulturních a environmentálních otázkách, což naznačuje potřebu komunikace zaměřené na vzdělávání a aktivní zapojení.

Celkové závěry

- Emoce jako klíčový faktor: Emoční cíle mají obecně nejvyšší průměrnou relevantnost, což ukazuje, že práce se škálou emocí bude pro úspěšnou komunikaci v muzeu klíčová pro prakticky všechny cílové skupiny.
- Důraz na historický význam a inovace: Průmyslové dědictví a inovace v průmyslu jsou důležité pro většinu cílových skupin, zejména pro kulturní entuziasty a zájemce o technologie.
- Menší očekávaná míra angažovanosti: Behaviorální cíle související s aktivní angažovaností jsou dle hodnocení týmu méně relevantní, což může znamenat, že návštěvníci nebudou tak ochotní se aktivně zapojit do konkrétních akcí, ale spíše si odnesou hlubší porozumění a emoce.

Dvě cílové skupiny – Rodiny s dětmi a kulturní entuziasté – byly následně testovány z hlediska tematického zaměření industriálního muzea.

Závěry z focus groups

Tato část obsahuje závěry z ověřování relevantnosti obsahu připravované expozice Industriálního muzea v Ostravě MUSEum+, tak jak je definováno v dokumentu „Teze koncepce stálých expozic MUSEum+“ (Jareš a kol., 2024), u dvou vybraných cílových skupin – rodin s dětmi do 12 let a kulturních entuziastů. Focus groups vedla a zprávu zpracovala Mgr. Blanka Marková, PhD. V průběhu realizace focus groups došlo k přepracování dílčího sdělení 5 a 6, takže přesně nekorespondují s aktuální verzí.

Hlavní sdělení připravovaného industriálního muzea zní: *„Objevujte proměny průmyslu na místě, kterým téměř dvě století teklo surové železo. Vyhaslý svět vysokých pecí Vítkovických železáren nám připomíná, že jsme dědici i spolutvůrci moderního světa, v němž uhlí, ocel a další suroviny, ale především lidský um, inovace a píle měnily společnost, státy i přírodu, a že tento příběh, byť v nových podmínkách, není u konce a týká se každého z nás. Protože průmysl má zásadní vliv na to, jak žijeme, a je třeba jej nově a nově promýšlet.“*

Rodiče dětí do 12 let vnímají průmyslové muzeum jako příležitost pro své děti, aby si prostřednictvím moderních, interaktivních a digitálních prezentací osvojily základní znalosti o průmyslové historii Ostravy.

Jedním z hlavních motivátorů kulturních entuziastů je vzdělávací aspekt, který by měl být přitažlivý pro děti i dospělé. Respondenti zdůrazňují potřebu vysvětlit dětem, jak věci, které na první pohled nevypadají relevantně pro jejich každodenní život, s ním ve skutečnosti úzce souvisí. Vzdělávací obsah by měl ideálně doplňovat školní učivo a poskytovat možnost osahat si artefakty a vidět je v reálném prostředí, což je pro děti mimořádně poutavé.

Respondenti oceňují příležitost vidět zblízka něco, co dříve znali jen z dálky nebo zprostředkovaně, a učit se o tom v kontextu. U respondentů převládá zájem o vzdělávací aspekt expozice předávaný zábavnou formou pro různé cílové skupiny.

Dílčí sdělení

1 / *Ponořte se do historie jedinečného areálu Vítkovických železáren a poznejte běžné i ikonické výrobky z Ostravy, které dodnes ovlivňují každodenní život v Česku i ve světě.*

U ostravských respondentů ani tak nerezonoval obsah, jako spíše forma těchto sdělení, která by měla být interaktivní, senzorická, zároveň využívající moderní technologie a atraktivní pro různé cílové skupiny.

Někteří mimoostravští respondenti znají DOV jako příklad úspěšné transformace bývalého průmyslového areálu, který se stal vzorovou ukázkou dobré praxe v oživení nevyužívaných industriálních prostor. DOV se proměnil ve středisko kultury a vzdělávání, kde se odehrávají významné kulturní a společenské akce, včetně ikonického hudebního festivalu Colours of Ostrava.

2/ *Vítkovické železárny jsou jedním z nemnoha míst, kde po generace probíhal celý proces výroby železa: od přípravy surovin, přes tavbu a jeho zkujňování v ocel a jiných slitin až po produkci finálních výrobků. Jsou místem, kde můžeme vidět, kolik provázaných činností, materiálů a technologií je skryto za zdánlivě běžnými věcmi, které používáme každý den.*

Respondenti vnímají lokalitu Dolní oblasti Vítkovic jako velmi důležitý aspekt při rozhodování o návštěvě muzea a jako potenciální cíl cestovního ruchu. Lokalita je podle nich ideálně propojena s tématem průmyslové historie, což zvyšuje její autenticitu a přitažlivost. Průmyslové prostředí Vítkovic přirozeně podtrhuje edukativní obsah zaměřený na historii a vývoj průmyslu, čímž vytváří komplexní a poutavý zážitek. Dolní oblast Vítkovic je jistě fenoménem, nicméně ostravští respondenti by uvítali kvalitnější veřejný prostor (místo pro trávení času i mimo samotnou návštěvu expozice, zeleň) a dostatek kvalitního občerstvení (zejména kávy). Kvalita veřejného prostoru je důležitá i pro mainstreamové turisty včetně možnosti vzít s sebou čtyřnohé kamarády.

Industriální krásy Ostravy lákají i mimoostravské nadšence do focení, kteří chtějí zachytit unikátní atmosféru bývalých průmyslových areálů. Festival Colours of Ostrava je dalším velkým lákadlem, které přivádí do areálu milovníky hudby z celé republiky.

Architektura a její transformace představují atraktivní prvek pro mimoostravské. Možnost vidět, jak se průmyslové prostory proměnily a byly nově pojaty z architektonického hlediska, přidává hodnotě zážitku. Mnozí respondenti však zdůrazňují, že muzeum by se nemělo omezovat pouze na historické aspekty, ale mělo by se zaměřit i na budoucnost průmyslu. To zahrnuje otázky, co s průmyslem dál, jak lze inovace využít a jak se inspirovat pro nadcházející výzvy.

3/ *Těžký průmysl na Ostravsku zásadně ovlivnil kvalitu vzduchu, vody, půdy i krajinu a přispěl ke změně klimatu. Tlak veřejnosti zdola i ze strany veřejných institucí ale spolu s technickými inovacemi a útlumem výroby kvalitu prostředí postupně zlepšuje.*

Otázky týkající se udržitelnosti a ekologického dopadu tradičních průmyslových odvětví, například koksáren, vzbuzují diskuse o tom, zda je přítomnost těchto provozů v dnešní době ještě opodstatněná. Současná environmentální problematika, pokud by byla adekvátně prezentována na výstavách, by rovněž mohla přilákat návštěvníky. Lidé jsou zvědaví na příklady ze zahraničí a chtějí vědět, jak se jiná místa vypořádala s podobnými výzvami spojenými s deindustrializací.

Mimoostravští respondenti vnímají význam pozicování Ostravy v rámci České republiky i v globálním kontextu. Transformace regionu a proměna role Ostravy v České republice a ve světě by mohla být důležitým tématem. Diskuse v Brně byla vedena nad otázkou, zda se společnost poučila z negativních dopadů průmyslu na životní prostředí a kvalitu života. Respondenti navrhuje, aby muzeum využilo lidské příběhy k ilustraci těchto dopadů, přičemž by se měly prezentovat i příběhy budov, živočichů nebo přírodních prvků, které jsou nedílnou součástí historie daného místa.

4 / *Poznejte lidi spojené s místním průmyslem, jejich práci a každodennost v minulosti i dnes, a také to, jak se mění jejich život po útlumu průmyslu.*

Porozumění širšímu kontextu průmyslového rozvoje a jeho vlivu na každodenní život obyvatel Ostravy je důležitým motivátorem pro návštěvu muzea ze strany rodičů dětí do 12 let. Rodiče chtějí, aby jejich děti pochopily, jak se rozvoj průmyslu odrazil na bydlení, zdravotnictví, školství a dalších oblastech společenského života. Důležitým tématem pro Ostráváky je i posilování mezigeneračního porozumění, zachování a přenos znalostí ze starších generací na vnuky a vnučky. Zájem o autentické průvodce (bývalé pracovníky) vyjádřili zástupci obou focus groups.

V rámci analýzy odpovědí na otázku, co by respondenty nejvíce přitahovalo ze zmíněných témat (historie, proměna společnosti, životní prostředí), se jako nejvýraznější preferencí ukázalo právě ztvárnění historie průmyslu prostřednictvím příběhů jednotlivců. Respondenti kladli důraz na autentické vyprávění o životech dělníků, včetně jejich pracovních podmínek, způsobu života a bydlení. Důležitá je ženská perspektiva vyprávění příběhů. V rámci obou focus groups byla zmiňována spisovatelka Karin Lednická a její knihy Šikmý kostel jako zdroje inspirace.

5 / *Zamyslete se nad strategickým významem těžkého průmyslu spjatého s regionem pro stát a společnost (bezpečnost, mobilita, energie ad.) a nad pozicí a perspektivami českého průmyslu v evropském a globálním kontextu.*

Pro ostravské respondenty je patriotismus a posilování vztahu k místu velmi zásadním tématem. Zajímají se o směřování českého průmyslu, respektive budoucnost Ostravy. Respondenti vnímají potřebu lépe pochopit aktuální průmyslovou strukturu a její potenciál do budoucna. Mnozí poukazují na pokrok v oblastech, jako je výzkum na VŠB-TUO, například s vodíkem, a zdůrazňují kreativní a improvizaci schopnosti českého národa, který si i přes současné výzvy dokáže poradit. Zmiňován byl projekt REFRESH. Atraktivní může být představení vývojových trajektorií úspěšně a neúspěšně se transformujících regionů (německé Porúří, Detroit v USA).

Kulturní entuziasté vyjádřili zájem o pochopení technologických procesů a rozměrů průmyslu, včetně obrovských měřítek a složitosti výroby. Zajímá je, jaké množství surovin bylo potřeba k výrobě železa a jaké inovační vrcholy Ostrava v minulosti dosáhla. Téma by mohlo být aktualizováno diskusí o tom, co znamená „průmysl“ dnes a jak se může vyvíjet v budoucnosti. Otázky spojené s vizí, inovacemi a vrcholy moderních technologií mají potenciál přilákat návštěvníky a nabídnout podněty k úvahám o budoucím směřování průmyslu. Respondenti zdůrazňují, že by tato témata měla být zpracována v kontextu současného světa a reflektována například prostřednictvím umění.

6 / *Objevte půvab a význam industriálního dědictví a zapojte se do jeho poznávání a péče o něj spolu s MUSEem+.*

V odpovědích na otázku, jaká forma sdělení v muzeu je nejpřitažlivější, respondenti zdůrazňovali význam hravých a smyslových (senzorických) prvků. Důležitá je dle ostravských respondentů kombinace atraktivity, která osloví jak děti, tak rodiče. Ideálním řešením je podle respondentů muzejní náplň, která je dostatečně rozmanitá a zábavná pro obě věkové skupiny, což by mohlo vyžadovat vytvoření obsahu, který by fungoval téměř jako dvě různá muzea v jednom.

V rámci analýzy motivátorů k opakované návštěvě muzea se jako nejvýznamnější faktor jeví nabídka nových obsahů a různorodých programů. Významné je, že právě pestrost a neustálá obměna programové nabídky fungují jako hlavní impuls, který rodiče s dětmi opakovaně přitahuje. Tato dynamická povaha muzeálních aktivit přispívá k udržení zájmu a podporuje dlouhodobou návštěvnost, což je pro instituce tohoto typu klíčové. I když bylo řečeno, že děti v různém věku zajímají různé věci, takže obměna programu je důležitější spíše pro rodiče než pro děti.

Druhým nejčastěji zmiňovaným faktorem je spokojenost dětského návštěvníka s obsahovou nabídkou. Respondenty zajímá kvalita veřejného prostoru, gastronomie, odpočinkové zóny (židle) v rámci prostor muzea a možnost vzít s sebou psa.

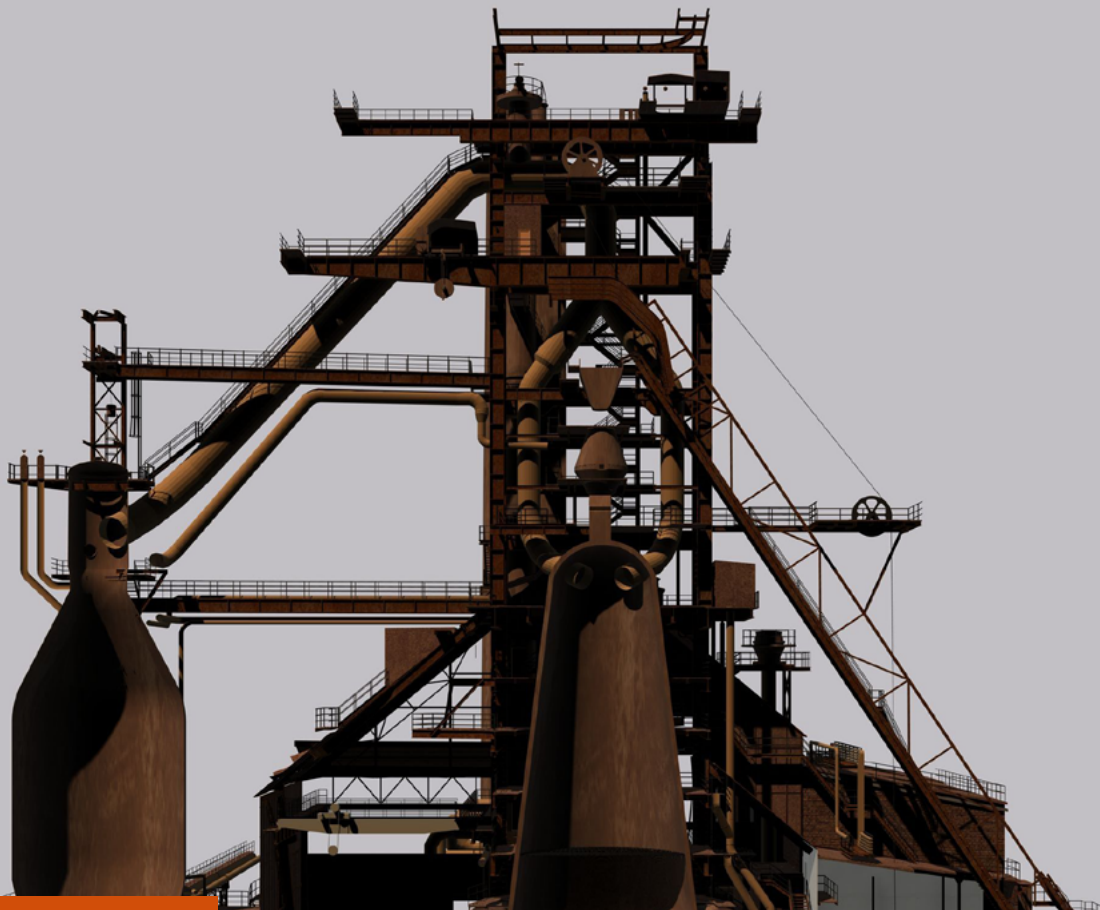
Celkový závěr

Celkově lze říci, že obsah připravovaného Industriálního muzea MUSEem+ se jeví jako relevantní pro obě cílové skupiny (rodiny s dětmi do 12 let a kulturní entuziasty), a to jak ve vztahu k hlavnímu sdělení, tak k dílčím tématům. Zde je nicméně nutné komunikovat inovativnost a originalitu expozice oproti již existujícím zařízením podobného typu.

Rodiny s dětmi považují interaktivní a praktické prvky expozice za klíčové. Muzeum by v tomto smyslu splnilo požadavky tím, že využije moderní, smyslové a hravé prezentace, které dětem umožní učit se prostřednictvím zážitků a zapojení všech smyslů. Zároveň je důležitá i jistá přístupnost muzea ve smyslu odpočinkových zón, gastronomických zařízení a kvalitního veřejného prostoru.

Kulturní entuziasté ocení vzdělávací aspekt muzea a jeho zaměření na technologické inovace a proměny průmyslu v kontextu širší společnosti. Představení industriální historie prostřednictvím konkrétních příkladů a příběhů a se zapojením industriální a moderní architektury je pro ně přitažlivé. Navíc propojení s aktuálními environmentálními a udržitelnými otázkami přináší muzeu další rozměr, který návštěvníky oslovuje.

Obsah expozice je dobře promyšlený a odpovídá očekáváním různorodých návštěvnických skupin, čímž zvyšuje její relevanci a potenciální úspěch při atrakci návštěvníků za využití vhodných komunikačních kanálů a marketingových sdělení adekvátních pro různé cílové skupiny.

Rámec interpretace a koncepce expozice

Návštěvník prochází poměrně dlouhou mentální cestou od okamžiku, kdy se o muzeu dozví, přes rozhodnutí k jeho návštěvě až po vlastní návštěvu, zpracování zážitku a případné doporučení přátelům nebo opakování návštěvy. Aby návštěva byla úspěšná, odpovídala potřebám a očekáváním návštěvníka a přinesla zážitek, který chce sdílet či opakovat, zahrnuje řadu činností a kroků, které se odehrávají v různých zónách. Jádrem návštěvy má být návštěva expozice, k níž je definována logická tematická struktura, která má na různých úrovních podrobnosti poskytnout návštěvníkům různého zaměření rámec pro pochopení obsahu. Důležitá je také forma komunikace, která bude podrobně rozpracována spolu s obsahem v rámci dalších fází přípravy expozic.

Očekávaný zážitek návštěvníka

Zážitek návštěvníka se utváří postupně v několika fázích. Úkolem muzea je vytvořit pro tento zážitek optimální podmínky.

1. Rozhodovací fáze

- a. V rámci této fáze se návštěvník rozhoduje pro návštěvu a vybírá si z nabídky možných cílů. Muzeum potřebuje atraktivně a věrně komunikovat svůj veřejný obraz (web, propagace...), který jasně sděluje, v čem spočívá jedinečnost místa a jeho nabídky. Tento obraz pomáhá formovat reálná očekávání návštěvníka (co může skutečně čekat, do jaké míry nabídka

odpovídá potřebám jeho osobně a členů jeho skupiny (děti, senioři, omezení...), jak je nabídka dostupná fyzicky, mentálně, časově, cenově).

2. Vstupní fáze – po příjezdu

- a. Návštěvník se potřebuje rychle zorientovat v prostoru a nabídce služeb, aby dokázal snadno vyřešit základní fyzické potřeby a aby si dokázal naplánovat svůj pobyt a zvolit konkrétní program. Potřebuje jasný orientační systém, který jej rychle dovede k hledaným cílům a službám. Potřebuje se cítit vítaný. Potřebuje na veřejném místě mít znovu jasně komunikovanou jedinečnost a potřebné informace pro aktuální plánování pobytu – (programy, prohlídky, veřejně přístupné prostory, včetně časové a finanční náročnosti).
- b. Po zorientování a rozhodnutí pro konkrétní program dochází k upřesnění očekávání a vytvoření mentální osnovy návštěvy. Návštěvník komunikuje s pokladní či jiným zaměstnancem o podrobnostech, kupuje lístky na konkrétní část (expozice, výstavy, komentovaná prohlídka, rezervovaný program...).

3. Zážitek návštěvy expozice

4. Výstupní fáze

- a. Návštěvník potřebuje možnost klidného zažití a přebrání si nabyté zkušenosti ať už samostatně nebo v rámci skupiny, s níž přišel. Potřebuje náměty pro pokračování zkušenosti (navázání kontaktu, další možnosti zapojení, zdroje informací o tématu, připravované aktivity) a potřebuje nabídku kvalitních tematických upomínkových předmětů, které mu zážitek budou dlouhodobě připomínat.

Zóny

Rozdělení prostoru na zóny usnadňuje muzeu řídit provádění činností, kterými naplňuje své různé funkce. Zonace má prostory logicky rozčlenit tak, aby muzeum mohlo zajišťovat svůj vnitřní provoz, prezentační činnost, edukaci i návštěvnícky provoz. Návrh zón vychází ze studie Josefa Pleskota a z definovaných potřeb návštěvníků.

1. **Veřejná zóna (foyer)** – má návštěvníkům nabídnout možnost trávit volný čas, aniž by platili vstupné. Mají mít možnost sednout si, občerstvit se, zakoupit suvenýry. Návštěvníci sem mohou přicházet před návštěvou (viz vstupní fáze a) a tento prostor by jim měl pomoci rozhodnout se pro vstup, například vystavením výjimečného exponátu, pohledem na vysoké pece apod. Návštěvníci, kteří již prohlídku absolvovali, zde mohou strávit tzv. výstupní fázi a najít podněty pro další rozvíjení zážitku.
2. **Stálá expozice** – expozice v suterénu by měl pokrýt všechna témata a zejména návštěvníkům, kteří přicházejí do industriálního muzea poprvé, poskytnout atraktivní formou základní orientaci v problematice, kterou se muzeum zabývá.
3. **Odlévací hala** – představuje zážitkový prostor, v němž by měla svou silou a monumentalitou působit autentická památka. Prostředkem může být přenést návštěvníka do jiného času a prostoru a vysvětlení procesů, které se zde odehrávaly, ať už z pohledu technologie výroby, nebo z hlediska lidí, kteří zde ve velmi náročných podmínkách nepřetržitého provozu pracovali.
4. **Tubus** – svou pozicí pod střechou haly nabízí jinou perspektivu; může být vyvýšenou platformou pro prohlížení odlévací haly a její představení. Zároveň může sloužit jako prostor pro audiovizuální prezentace týkající se různých témat muzea.

5. **Výstavní prostory** – pomocí úžeji tematicky zaměřených výstav v přízemních prostorech by měl zejména opakovaným návštěvníkům nabídnout možnost poznat vybraná témata více do hloubky nebo z jiného úhlu pohledu, než ve stálé expozici (pohled jiného kurátora, umělecké ztvárnění, komunitní projekty).
6. **Odpočinkový prostor** – vzhledem k rozsáhlosti prostor i pokrývaných témat by měl návštěvník mít možnost v prostoru, který je snadno dostupný z různých částí (suterénu, odlévací haly, tubusu, výstavních prostor), aktivně odpočívat, hrát si, reflektovat, nebo jen příjemně čekat na jiné členy své skupiny.
7. **Prostor pro edukaci** a workshopy – samostatný objekt pro aktivity s lektorem / edukátorem.
8. **Konferenční centrum** – vzhledem k poslání muzea, které by mělo sloužit jako platforma, by v těchto prostorech měly probíhat kulaté stoly, workshopy, konference, přednášky.
9. **Provozní prostory** – neveřejné prostory, pouze pro zaměstnance, které zahrnují kanceláře, archiv, depozitář, dílny, skladové prostory apod.

Tematická struktura expozic

Hlavní sdělení

Objevujte proměny průmyslu na místě, kterým téměř dvě století teklo surové železo. Vyhaslý svět vysokých pecí Vítkovických železáren nám připomíná, že jsme dědici i spoluvůrci moderního světa, v němž uhlí, ocel a další suroviny, ale především lidský um, inovace a píle měnily společnost, státy i přírodu, a že tento příběh, byť v nových podmínkách, není u konce a týká se každého z nás. Protože průmysl má zásadní vliv na to, jak žijeme, a je třeba jej nově a nově promyšlet.

Vedlejší sdělení

1. Ponořte se do historie jedinečného areálu Vítkovických železáren a poznejte běžné i ikonické výrobky z Ostravy, které dodnes ovlivňují každodenní život v Česku i ve světě.
2. Vítkovické železářny jsou jedním z nemnoha míst, kde po generace probíhal celý proces výroby železa: od přípravy surovin, přes tavbu a jeho zkoušování v ocel a jiných slitin až po produkci finálních výrobků. Jsou místem, kde můžeme vidět, kolik provázaných činností, materiálů a technologií je skryto za zdánlivě běžnými věcmi, které můžeme používat každý den.
3. Poznejte, jak těžký průmysl na Ostravsku zásadně ovlivnil kvalitu vzduchu, vody, půdy i krajinu a přispěl ke změně klimatu. Tlak veřejnosti zdola i ze strany veřejných institucí ale spolu s technickými inovacemi a útlumem výroby kvalitu prostředí postupně zlepšuje.
4. Poznejte lidi spojené s místním průmyslem, jejich práci a každodennost v minulosti i dnes, a také to, jak se mění jejich život po útlumu průmyslu.

5. Základem průmyslu jsou znalosti a schopnost je uplatnit. V počátcích Vítkovických železáren přicházely inovace ze zahraničí, později však podnik rozvinul vlastní výzkum provázaný s vysokými školami i vědeckými ústavy. Průmyslníci potřebovali maximálně využívat um místních obyvatel, a proto podporovali jejich vzdělání. Pro současný průmysl platí prioritou kvalitního vzdělávání i výzkumu a inovací ještě více než dříve. Česko má v této oblasti silné stránky a řadu rozvíjejících se oborů.

6. Průmysl v Česku prochází v posledních desetiletích výraznou proměnou. Jejím výsledkem je, že řada výrobců, včetně Vítkovických železáren, skončila nebo změnila své zaměření, zatímco nové průmyslové podniky vznikly a rostou. Důvodem je porevoluční transformace, vliv globálních trendů i opatření ke zmírnění dopadů klimatické změny. Pokud má být český průmysl úspěšný, potřebuje jasnou vizi a strategii, které bude důsledně naplňovat.

7. Objevte půvab a význam industriálního dědictví a zapojte se do jeho poznávání a péče o něj spolu s MUSEem+.

Vedlejší sdělení podrobněji

1) Ponořte se do historie jedinečného areálu Vítkovických železáren a poznejte běžné i ikonické výrobky z Ostravy, které dodnes ovlivňují každodenní život v Česku i ve světě.

- a) Vítkovické železářny vznikly v éře rakouské monarchie jako součást většího plánu na výstavbu železnice propojující Vídeň se Slezskem. Hlavní iniciativu měla soukromá banka Rothschildů. Ta železářny vlastnila, později společně s uhelnými podnikateli Gutmanny, až do druhé světové války.
- b) Rozkvět Vítkovických železáren v 19. století a na počátku 20. století je spojený s osobnostmi ředitelů Paula Kupelwiesera a Adolfa Sonnenscheina, kteří rozšířili a modernizovali výrobu, věnovali se péči o zaměstnance a měnili urbanistickou podobu Vítkovic.
- c) Vítkovické železářny byly před oběma světovými válkami i v jejich průběhu v pozici významného dodavatele pro armádu, tu rakousko-uherskou, československou a později i německou. Vedle pancéřových plátů pro loďstvo vyráběly střílny, torpédometry, dělové hlavňe a štíty, zátaras, kolejnice, nosníky opevnění ad.
- d) Během druhé světové války byl podnik arizován a přejmenován na Hermann Göring Werke, po roce 1945 byl znárodněn. Ostrava se v éře státního socialismu stala součástí plánu na rozvoj těžkého průmyslu a získala přívlastek "ocelové srdce republiky".
- e) Z vysokých pecí a výrobních hal Vítkovických železáren Klementa Gottwalda vzešly konstrukce mnoha ikonických staveb v Česku i zahraničí (vysílač Ještěd, žižkovská televizní věž v Praze, hotel Thermal Karlovy Vary, most SNP v Bratislavě, nádražní hala ve Lvově ad.). Mnohé výrobní programy vítkovických železáren jsou dodnes viditelné v české krajině (modré senážní věže), slouží v průmyslu (program Atom, komponenty pro jaderné elektrárny), v dopravě (lodní hřídele) a v dalších odvětvích.
- f) Po roce 1990 se výroba Vítkovických železáren z řady různých důvodů propadala (útlum těžby uhlí, globalizace, problémy privatizace), od roku 1998 skončila výroba surového železa ve Vítkovicích a v roce 2023 v celé Ostravě. Bývalé VŽ se rozštěpily na řadu menších podniků, které působí dodnes, z bývalého závodu 1 se stal volnočasový a kulturní prostor DOV.

2) Vítkovické železárny jsou jedním z nemnoha míst, kde po generace probíhal celý proces výroby železa: od přípravy surovin, přes tavbu a jeho zkoušování v ocel a jiných slitin až po produkci finálních výrobků. Jsou místem, kde můžeme vidět, kolik provázaných činností, materiálů a technologií je skryto za zdánlivě běžnými věcmi, které můžeme používat každý den.

- a) Vítkovické železárny fungovaly v rámci uzavřeného hutního cyklu, což znamená, že se zde ze surovin (železná ruda, uhlí, vápenec...) přímo na místě tavelo železo a zpracovávala ocel. To umožňovala provázanost jednotlivých provozů (důl, koksovna, aglomerace, vápenka, šamotárna, vysoké pece, ocelárna, kovárna ad.). Efektivní uspořádání závodu i dopravní infrastruktury, zejména železničních vleček, zajišťovalo plynulou výrobu a distribuci výrobků.
- b) Ve vysokých pecích probíhala v nepřetržitém provozu výroba surového železa zahrnující složité chemické a technologické procesy. Pece a jejich pomocné systémy, jako jsou dmychadla a ohřívače větru, plynočistírny, plynojem či zavážecí zařízení byly průběžně modernizovány. Tyto vysoké pece (VP4 a VP6) byly vybudovány v 60. letech a 70. letech 20. století. I přes pokroky a automatizaci provozu se výroba neobešla bez kvalifikovaných odborníků různých profesí.
- c) Surové železo z vysokých pecí je po vychladnutí tvrdé a křehké. Aby se z něj daly vyrábět výrobky, musí se zpracovat na ocel či litinu. Tento proces probíhá především v tzv. konvertorech či elektrických pecích.
- d) Ocel se dále zpracovává pomocí specializovaných strojů, jako jsou například buchary, lisy, frézky, karusely, válcovací stolice ad., které mění tvar a vlastnosti materiálu. Tyto stroje prošly v průběhu let obrovskou proměnou od dřevěných jednoduchých strojů na vodní pohon až k obráběcím CNC strojům, řízených počítačem.
- e) Díky metalurgii vznikaly produkty, které zásadně ovlivnily podobu naší civilizace a mají dodnes vliv na naše životy, aniž bychom o tom často věděli, ať už je to železniční dvojkolí, mostovka, trubky a roury, pancéřové desky, lodní hřídele, tlakové láhve, ložiskové kruhy a celá řada dalších. Jejich využití i proces jejich výroby skromně svědčí o významu oceli a lidské invence pro náš svět.

3) Poznejte, jak těžký průmysl na Ostravsku zásadně ovlivnil kvalitu vzduchu, vody, půdy i krajinu a přispěl ke změně klimatu. Tlak veřejnosti zdola i ze strany veřejných institucí ale spolu s technickými inovacemi a útlumem výroby kvalitu prostředí postupně zlepšuje.

- a) Jedním ze základních předpokladů i důsledků rozvoje průmyslu na Ostravsku byla proměna zemědělské krajiny v krajinu průmyslovou. Intenzivní průmyslová výroba a husté osídlení přinesly velké problémy se znečištěním prostředí.
- b) Hutní výroba byla a je nejen zdrojem znečištění regionu, ale i jedním z významných producentů skleníkových plynů, čímž přispívá ke globální změně klimatu. Důsledky změny klimatu negativně ovlivňují celou společnost, průmysl nevyjímaje.
- c) K řešení problémů spojených se znečištěním i změnou klimatu přispíval a přispívá tlak veřejnosti, požadavky veřejných institucí i schopnost průmyslu inovovat výrobu a hledat efektivní řešení. Tato řešení jsou pro společnost i výrobce velmi nákladná a promítají se do schopnosti výrobců konkurovat na světových trzích.

4) Poznejte lidi spojené s místním průmyslem, jejich práci a každodennost v minulosti i dnes, a také to, jak se mění jejich život po útlumu průmyslu.

- a) Typické profese v těžkém průmyslu se od počátku industrializace Ostravska vlivem technologického pokroku výrazně proměnily; postupně se v něm začaly objevovat také ženy. Práce v těžkém průmyslu byla vždy spojena s rizikem úrazů, které se postupně dařilo omezovat vývojem bezpečnostních opatření a ochranných pomůcek.
- b) Přítomnost průmyslu zásadně ovlivňovala každodenní život a životní styl obyvatel. Vedle zásadního dopadu na kvalitu životního prostředí, požadavky průmyslu utvářely nabídku vzdělání, ovlivňovaly možnosti bydlení ve městě i nabídku zdravotní péče a služeb (včetně stravování a zásobování).
- c) Útlum těžebního a hutního průmyslu na Ostravsku po roce 1989 přináší zásadní změny v oblasti práce z důvodu zániku podniků i profesí. Tento proces má velký dopad i na každodenní život obyvatel, kdy nová situace přináší jak nové příležitosti, tak i nejistotu a pro část z nich je zdrojem deziluze.

5) Základem průmyslu jsou znalosti a schopnost je uplatnit. V počátcích Vítkovických železáren přicházely inovace ze zahraničí, později však podnik rozvinul vlastní výzkum provázaný s vysokými školami i vědeckými ústavu. Průmyslníci potřebovali maximálně využívat um místních obyvatel, a proto podporovali jejich vzdělání. Pro současný průmysl platí prioritou kvalitního vzdělávání i výzkumu a inovací ještě více než dříve. Česko má v této oblasti silné stránky a řadu rozvíjejících se oborů.

- a) Transfer znalostí ze zahraničí hrál od počátku vítkovických železáren zásadní roli. Jejich zakladatelé podnikali cesty do západních průmyslových zemí a zde získávali odborníky i patenty, díky nimž mohli výrobu modernizovat. V době státního socialismu převažovaly kontakty se státy východního bloku, ale podnik dál udržoval partnerství i se Západem, včetně například Austrálie. Transfer znalostí je dodnes pro průmysl zásadní.
- b) Vlastní výzkum se ve Vítkovických železárnách rozvíjel od 70. let 19. století, nejdříve především v podobě laboratoří, až v roce 1935 dospěl do založení Chemického zkušebního ústavu a v roce 1955 do vzniku Výzkumného ústavu metalurgického. V historii podnikového výzkumu se vyprofilovala celá řada významných osobností, které přispěly k rozvoji svých oborů.
- c) Průmysl a vzdělávání nejen na Ostravsku jsou úzce propojené. Zpočátku průmysl nevyžadoval specializované profese, ale masu levné pracovní síly. Změna nastala od 2. pol. 19. století, kdy si nástup strojů vyžádal specializovanou obsluhu a odborníky. Tento trend dále sílil a vedl ke vzniku odborných učilišť, středních škol a později vysokých škol, které dodnes vychovávají odborníky pro různá odvětví průmyslu.
- d) Aplikovaný výzkum se i dnes rozvíjí přímo v podnicích, ať už jde o automobilový průmysl, IT, polovodiče, nanotechnologie či další.
- e) V Česku existuje několik akademických center rozvinutého aplikovaného výzkumu. Patří mezi ně například výzkum automatizace a robotizace na ČVUT, výzkum umělé inteligence na Masarykově univerzitě, výzkum kompozitních materiálů na VUT či výzkum zaměřený na energetiku, materiálové inženýrství a environmentální technologie na VŠB-TUO.

6) Průmysl v Česku prochází v posledních desetiletích výraznou proměnou. Jejím výsledkem je, že řada výrobců, včetně Vítkovických železáren, skončila nebo změnila své zaměření, zatímco nové průmyslové podniky vznikly a rostou. Důvodem je porevoluční transformace, vliv globálních trendů i opatření ke zmírnění dopadů klimatické změny. Pokud má být český průmysl úspěšný, potřebuje jasnou vizi a strategii, které bude důsledně naplňovat.

- a) Z éry před rokem 1989 si průmysl přinesl zaostávání v technických inovacích, investicích a orientaci na obchod se zeměmi RVHP. Pád železné opony otevřel nové příležitosti a přinesl větší konkurenci, stejně jako hlubokou a náročnou změnu vlastnických vztahů. Průmysl se musel vyrovnávat se zvýšenými nároky na ekologii, dorovnat dluhy v investicích a nově nastavit své zaměření. Přechod na tržní hospodářství přinesl nové zahraniční investice a know-how, ale i závislost českého průmyslu na exportu, zahraničních majitelích. Řada podniků tyto změny nepřežila, nebo výrazně změnila své zaměření. Mnoho nových firem ale vzniklo a jsou dodnes úspěšné.
- b) Neustálá transformace a reakce na nové skutečnosti a trendy je podstatou úspěšného průmyslu. Vývojem prochází globalizace, která už dlouho přináší propojení a vzájemné závislosti v oblasti kapitálu, technologií, pohybu lidí i zboží, ale nyní i trendy k jejímu zpomalení či přímo deglobalizaci. Podobně dlouhotrvající, ale nyní díky umělé inteligenci a internetu věcí výrazně akcelerované, jsou trendy směřující k čím dál zásadnější a účinnější digitalizaci a automatizaci. V neposlední řadě určuje charakter současného průmyslu ambice přejít k novým zdrojům energie, které nás učiní nezávislymi na fosilních zdrojích a jejich producentech a zároveň přispějí k ochraně klimatu.
- c) Klíčem k budoucí prosperitě a bezpečnosti Česka je rozvoj výroby s vysokou přidanou hodnotou, kvalitní výzkum, vzdělávání a efektivní státní správa. Od společnosti to vyžaduje promyšlenou strategii s důrazem na ekologickou a sociální udržitelnost i bezpečnost státu a jeho občanů.

7) Objevte půvab a význam industriálního dědictví a zapojte se do jeho poznávání a péče o něj spolu s MUSEem+.

- a) Tzv. Dolní oblast Vítkovice je výjimečným příkladem průmyslového dědictví, které si zachovalo jedinečnou hodnotu. Její nejcennější část je národní kulturní památkou a spolu s dalšími průmyslovými komplexy Ostravska je zařazena na indikativní seznam Světového kulturního dědictví UNESCO. Dolní oblast Vítkovice je také oceňovaným příkladem architektonické a urbanistické konverze, která proměnila bývalou továrnu v kulturní a volnočasový prostor. Vznikl díky důraznému zájmu památkové péče, invenci architekta, zájmu a vytrvalosti investora i díky těm, kdo dávají prostoru nový život.
- b) Na záchraně průmyslového dědictví v regionu má vedle státních institucí zásluhu řada občanských iniciativ, spolků a jednotlivců, kteří se o jeho ochranu dlouhodobě zasazovali a zasazují.
- c) MUSEum+, Industriální muzeum v Ostravě se řadí po bok technických muzeí v Praze a Brně a stará se o industriální dědictví jednoho z nejprůmyslovějších regionů Česka. Průmyslové dědictví je klíčovou součástí naší paměti a identity. MUSEum+ tuto paměť uchovává a pomáhá porozumět významu průmyslového dědictví v minulosti, dnes i pro budoucnost.

Možné prostředky komunikace

Při přípravě konkrétní podoby expozice a související interpretační infrastruktury lze využít různé prostředky interpretace. Ideální formou je autorská expozice vyváženě působící na rozum i emoce návštěvníků. Interiér a exteriér jsou pojímány jako celek: jsou propojeny, takže expozice využívá a podporuje smyslové poznání autentického prostoru bývalých železáren. Při návrhu prostředků je třeba zohlednit různou míru mentální náročnosti různých typů prostředků.

K základní orientaci lze využít typologie prostředků interpretace dle Johna A. Veverky (Interpretive Master Planning) založené na způsobu interakce návštěvníka s expozicí:

<p>Typ 1 AA (aktivní / aktivní):</p> <p>Návštěvník je aktivní, expozice reaguje na jeho podněty</p> <p>Příklady:</p> <ul style="list-style-type: none">• Mechanické interaktivní prvky, např. železárenský betlém – mechanický model ručně poháněný• Digitální interaktivní prvky, např. dotyková obrazovka s mapou železáren, vyhlídkové body s 3D panoramaty, 3D animace týkající se znečištění životního prostředí, aplikace s animacemi, které ukazují, co se stane, když..., ER, VR aplikace	<p>Typ 2a AP (aktivní / pasivní):</p> <p>Návštěvník je aktivní, expozice statická</p> <p>Příklady:</p> <ul style="list-style-type: none">• Dotykové prvky, např. hmatka (ruda, uhlí, železo, výrobek), ochranné pomůcky pro práci v hutích...• Hrací prvky, např. desková hra či digitální herní aplikace simulující podnikání v současném průmyslu, tuzemské i globální logistické trasy a zásobování apod.
<p>Typ 2b PA (pasivní / aktivní):</p> <p>Návštěvník se dívá nebo poslouchá a expozice je aktivní</p> <p>Příklady:</p> <ul style="list-style-type: none">• Filmy, prezentace (fotky a videa prezentující různá témata)• Audiopointy (např. vzpomínky pamětníků)• Animace, které objasňují výrobní postup nebo vývoj v čase (vzestupy a pády průmyslu v regionu)• Funkční modely	<p>Typ 3 PP (pasivní / pasivní):</p> <p>Návštěvník se jen dívá a expozice je statická</p> <p>Příklady:</p> <ul style="list-style-type: none">• Schémata / Infografiky (Co se děje s uhlím, železnou rudou, s vodou, jak souvisí krajina a průmysl)• Artefakty, exponáty (ikonické výrobky, stroje, ukázky minerálů, hornin, materiálů)• Statické modely (modely staveb...)• Výtvarné prvky v interiéru i exteriéru• Mapy (tuzemská i globální mapa hutních provozů a jejich vývoj v čase až do současnosti)• Panely (voda v regionu, významné výrobky a jejich příběhy, přehled profesí, rolí souvisejících s výrobou, vysvětlení poslání MUSEa+, galerie osobních vyznání, významné objevy a osobnosti ...)

Využití různých typů prvků v expozici

V rámci expozice John Veverka doporučuje namíchat komunikační prostředky, které od návštěvníka vyžadují vyšší míru energie (Typ 1 a 2a, b) s těmi, které jsou na jeho mentální aktivitu méně náročné (Typ 3). Prostředky, které návštěvníka nejvíce aktivizují a přitahují největší pozornost (především Typ 1, částečně i 2 a, b) je třeba využít ke komunikování klíčových sdělení. Příliš interaktivní expozice návštěvníka brzy unaví, příliš statická návštěvníka bude nudit.

U jednotlivých typů prostředků jsou dále uvedeny ilustrativní příklady. Volba konkrétních prostředků a jejich přesné ztvárnění pro potřeby expozice bude úkolem tvůrců libreta a scénáře, kteří budou muset zohlednit prostorové možnosti expozice a její sdělení, hlavní linku a komunikované souvislosti.

Doporučení k využití AV prvků

Vzhledem k omezeným zdrojům a udržitelnosti je důležité pečlivě zvážit množství, účel a přístupnost AV prvků v expozici. Tyto prvky mají zpravidla velkou schopnost poutat pozornost. Proto je zásadní, aby byly využity pro podporu klíčových sdělení. Tyto prvky by měly být kořením expozice, a proto by jejich využití mělo být uvážlivé. To platí pro všechny AV prvky od animovaných modelů, interaktivních digitálních her až po rozšířenou či virtuální realitu. Dále je třeba zohlednit bezbariérovost pro všechny návštěvníky: například formát 3D, podle zveřejněných studií cca 12 % lidí nemůže sledovat, protože jim způsobuje problémy od bolesti hlavy až po nevolnost podobnou kinetóze. Proto je potřeba zajistit, aby vždy existovala varianta 2D dostupná všem.

Zkušenost z pandemie covid-19 ukázala, že moderní technologie mohou zpřístupnit objekty a nabídnout náhradní řešení v době, kdy není možná fyzická návštěva expozice či konkrétního místa. Doporučujeme tedy myslet na prvky tohoto typu, přístupné přes internet (ať už jsou využitelné online či po stažení offline), jako na důležitou součást komunikačních prostředků s návštěvníky. Vždy však musí splňovat jasný cíl a mít jasné komunikační sdělení.

Nezbytné je též věnovat velkou pozornost návrhu zvukových prvků a osvětlení expozice. Z hlediska zážitku návštěvníka bývá kvalitní návrh těchto prvků v podmínkách ČR značně podceňován a kvalitní designéri světla a zvuku nebývají běžně členy tvůrčích týmů, které navrhují podobu expozic. Zkušenosti pak ukazují, že zvukové nahrávky na jednotlivých místech expozice se mohou navzájem rušit, hudební smyčky mohou vyvolávat sice dramatický, ale při opakovaném poslechu depresivní pocit apod., málo promyšlené osvětlení může svítit návštěvníkům do očí. Tomuto problému se dá částečně předejít i dostatečným testováním, včetně testování zážitku přímo na místě, při přípravě expozice.

Příklady prostředků interpretace

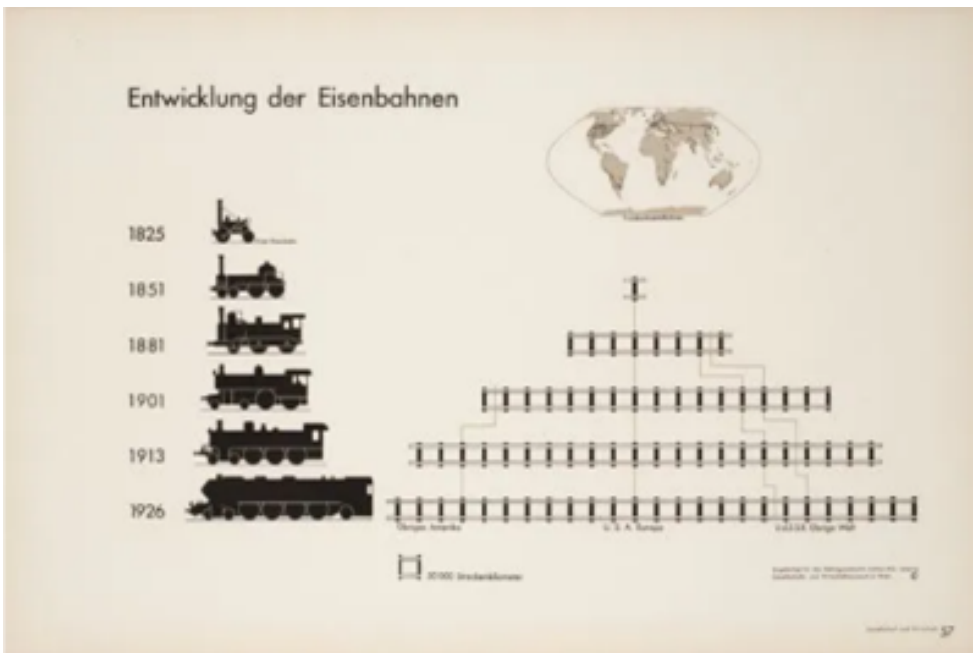
Tým navrhl v rámci přípravy interpretační strategie možné prostředky komunikace, které poslouží v další fázi tvůrcům expozice jako inspirace. Dále uvedené příklady prostředků jsou ve struktuře vhodné pro rozpracování v rámci libreta. Každý prvek ilustruje část sdělení a má jasně definovaný cíl. Písmena před názvem indikují, o jaký typ prvku se jedná.

V rámci rozpracování této části se projevilo, že v kurátorském týmu zatím chybí odbornost v oblasti současného průmyslu, což se týká zejména dílčích sdělení 5 a 6.

Sdělení 1a

Vítkovické železárny vznikly v éře rakouské monarchie jako součást většího plánu na výstavbu železnice propojující Vídeň se Slezskem. Hlavní iniciativu měla soukromá banka Rothschildů. Ta železárny vlastnila, později společně s uhelnými podnikateli Gutmanny, až do druhé světové války.

PP Rychlejší doprava

Název	Rychlejší doprava
Cíl	Uvědomit si, jak železnice urychlila pohyb zboží, lidí a informací a proč byla zásadní pro vývoj moderní společnosti.
Prvek	Panel s infografikou
Stručný popis	Panel s jednoduchou vizuálně přitažlivou infografikou, která názorně ukazuje, jak dlouho trvalo převést zboží/materiál, lidi, informace (noviny, dopisy) z Vídně do Ostravy v 18. století (povozy, dostavníky) a v 19. století (železnice).
Reference	

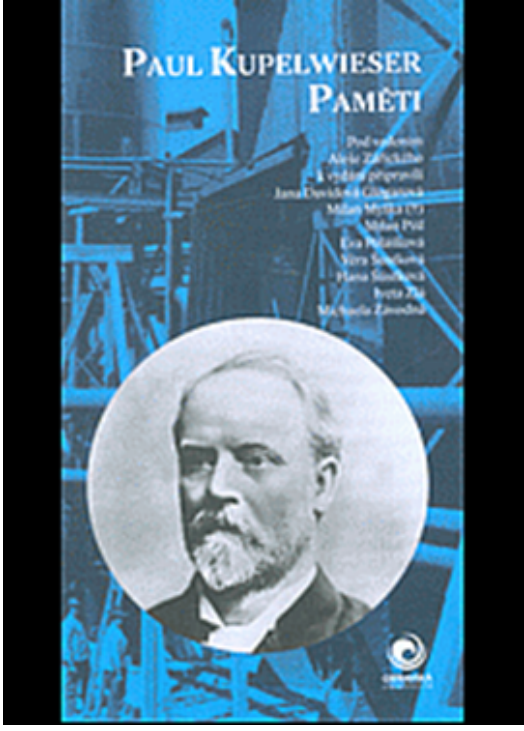
PP Znak Rothschildů – Svornost, Příkladivost, Bezúhonnost

Název	Znak Rothschildů – Svornost, Příkladivost, Bezúhonnost
Cíl	Připomenout majitele VŽ, kteří se v 19. století zasloužili o jejich rozvoj.
Prvek	Artefakt
Stručný popis	Znak Rothschildů v opisu rodinné heslo: Concordia Industria Integritas (Svornost, Příkladivost, Bezúhonnost), artefakt doplněn popisem a obrazovým materiálem dokumentující původní umístění.
Poznámka	Rothschildové, židovská rodina z Frankfurtu, nobilitovaná, velká šíře aktivit po celé Evropě, Salomon – rakouská větev.
Reference	

Sdělení 1b

Rozkvět Vítkovických železáren v 19. století a na počátku 20. století je spojený s osobnostmi ředitelů Paula Kupelwiesera a Adolfa Sonnenscheina, kteří rozšířili a modernizovali výrobu, věnovali se péči o zaměstnance a měnili urbanistickou podobu Vítkovic.

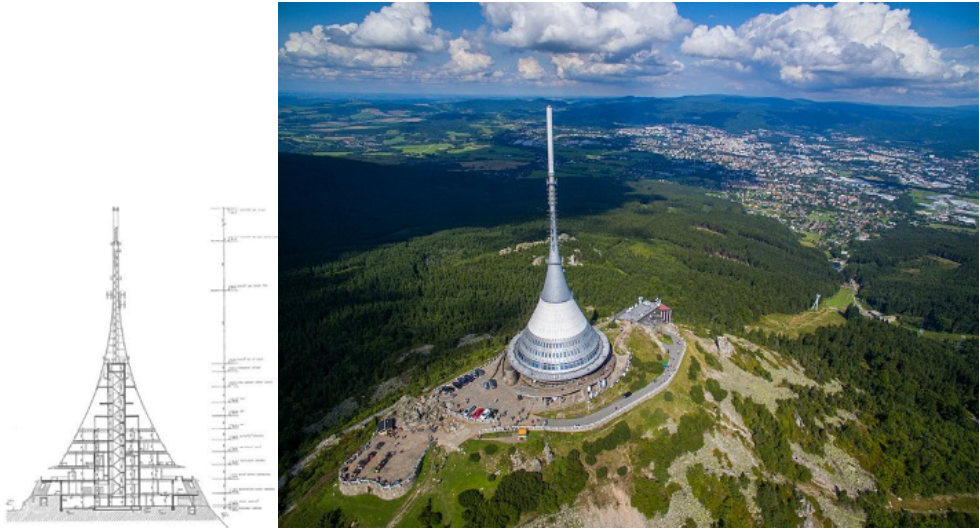
PA Ředitel vzpomíná

Název	Ředitel vzpomíná
Cíl	<p>Představit osobnost Paula Kupelwiesera a jeho význam pro rozvoj Vítkovic, představit lidi z 19. století jako lidi, kteří měli své strasti a radosti, tak jako je máme my.</p> <p>Ukázat novou postavu, která se v této době v průmyslu objevuje, tj. manažer, který se může prosadit i proti vlastníkovi, který do té doby byl na vrcholu hierarchie a dominoval.</p>
Prvek	AV stanice
Stručný popis	Zdramatizované audio nahrávky některých pasáží z pamětí Paula Kupelwiesera, možnost rozhovoru s PK díky AI chatu, ukázka fiktivního instagramového nebo tiktokového účtu PK s prezentací připravovaných záměrů na rozvoj Vítkovic a železáren.
Reference	

Sdělení 1e

Z vysokých pecí a výrobních hal Vítkovických železáren Klementa Gottwalda vzešly konstrukce mnoha ikonických staveb v Česku i zahraničí (vysílač Ještěd, žižkovská televizní věž v Praze, hotel Thermal Karlovy Vary, most SNP v Bratislavě, nádražní hala ve Lvově ad.). Mnohé výrobní programy vítkovických železáren jsou dodnes viditelné v české krajině (modré senážní věže), slouží v průmyslu (program Atom, komponenty pro jaderné elektrárny), v dopravě (lodní hřídele) a v dalších odvětvích.

AP Postav si vysílač Ještěd

Název	Postav si vysílač Ještěd
Cíl	Ukázat, z jakých konstrukčních prvků taková stavba je, že se nejedná jen o designovou obálku ale mnoho konstrukčních prvků, které někdo musel navrhnout.
Prvek	Interaktivní prvek – stavebnice
Stručný popis	Vybraný výrobek rozebraný na hlavní konstrukční části. V případě Ještědu vnitřní železobetonový tubus, vnější, na ně nasedající vodorovné nosníky, anténní část, plášť stavby.
Poznámka	Mohlo by zaujmout mladé dospělé, technické nadšence a rodiny s dětmi – musí být dostatečně odolné proti poškození.
Reference	 The reference section contains two images. On the left is a technical structural drawing of the tower, showing its complex lattice framework and various levels. On the right is an aerial photograph of the completed tower, highlighting its unique conical shape and the surrounding landscape of the Ještěd mountain.

PA Jak se stavěl most

Název	Jak se stavěl most
Cíl	Ukázat náročnost výstavby, nutnost montování mnoha dílů, rozšíření povědomí o tom, co všechno Vítkovice měly v portfoliu a kde všude stojí jejich stavby.
Prvek	Videoprojekce
Stručný popis	Projekce postupu výstavby Mariánského mostu v Ústí nad Labem v roce 1998.
Poznámka	Zdroj: Archiv Vítkovice a.s.: Stavba mariánského mostu v Ústí nad Labem z roku 1998
Reference	

PP, PA Precizní a prestižní

Název	Precizní a prestižní
Cíl	Ukázat náročnost výroby lodních hřídelí, které byly chloubou Vítkovických železáren.
Prvek	Exponát (zápůjčka NTM)
Stručný popis	Autentický exponát spojený s videem (výroba, využití)
Poznámka	Lodní hřídel, Vítkovické železáreny, 1920 (Národní technické muzeum, případná zápůjčka)
Reference	

Sdělení 2a

Vítkovické železářny fungovaly v rámci uzavřeného hutního cyklu, což znamená, že se zde ze surovin (železná ruda, uhlí, vápenec...) přímo na místě tavilo železo a zpracovávala ocel. To umožňovala provázanost jednotlivých provozů (důl, koksovna, aglomerace, vápenka, šamotárna, vysoké pece, ocelárna, kovárna ad.). Efektivní uspořádání závodu i dopravní infrastruktury, zejména železničních vleček, zajišťovalo plynulou výrobu a distribuci výrobků.

PA Paměť práce

Název	Paměť práce
Cíl	Představit jednotlivé části vysokých pecí a odlévací haly pamětníkem; propojit emočně návštěvníky s bývalými zaměstnanci
Prvek	Videoprojekce
Stručný popis	Např. rozhovor s bývalým ředitelem Závodu 1 Ing. Josefem Luňáčkem.
Reference	

AP Pěkně popořádku

Název	Pěkně popořádku...
Cíl	Vysvětlit jak fungoval technologický tok, přivést návštěvníka od pasivního přijímání informací a vizuálních prvků k interakci, která je haptická a míří na jiné smysly.
Prvek	Interaktivní prvek – kooperativní desková hra
Stručný popis	Pevná deska cca 1x1 m s natištěným mapovým podkladem (nebo historické vyobrazení) a zjednodušené figurky daných provozů (aglomerace, vysoká pec, ocelárna) – návštěvník by figurky umisťoval do prostoru desky podle stanovených pravidel (umístění by mohlo být limitováno například výřezem v desce, který by lícoval s výstupkem ve figurce apod.); zároveň by zde mohl být zdůrazněn technologický tok např. vizuálně barvami (podle odstupňování barev by bylo jasné, který provoz je v procesu dříve, tj. 1. červená aglomerace, 2. oranžová železářna, 3. žlutá ocelárna...) nebo i hapticky (od nejtěžší figurky po nejlehčí).
Poznámka	Mohlo by zaujmout mladé dospělé, technické nadšence a rodiny s dětmi – musí být dostatečně odolné proti poškození.

Sdělení 2b

Ve vysokých pecích probíhala v nepřetržitém provozu výroba surového železa zahrnující složité chemické a technologické procesy. Pece a jejich pomocné systémy, jako jsou dmychadla a ohříváče větru, plynočistiřny, plynojem či zavážecí zařízení byly průběžně modernizovány. Tyto vysoké pece (VP4 a VP6) byly vybudovány v 60. letech a 70. letech 20. století. I přes pokroky a automatizaci provozu se výroba neobešla bez kvalifikovaných odborníků různých profesí.

PA Odpich

Název	Odpich
Cíl	Navodit zážitek z tavby železa, navodit atmosféru bývalého provozu, vzít návštěvníka na fantazijní cestu za živly a surovinami z hloubi země a ukázat příběhy lidí a předmětů spojených s železárnami.
Prvek	Videoprojekce – videomapping
Stručný popis	Audiovizuální zážitková show (buď jedna pec, nebo obě v intervalu 30 minut – tak jak se střídaly odpichy). Doplněno panely, kde by se vysvětloval postup výroby železa a technologie – umělecky pojatý audiovizuální zážitek, který bude „oživovat“ vysoké pece, a to jak demonstrací jejich činnosti, tak „vyprávěním“ příběhů lidí, surovin, živelů atd.
Poznámka	Lze kombinovat s prvkem 3D hologramy tavičů a struskařů.
Reference	

AP Co je v peci

Název	Co je v peci
Cíl	Nabídnout možnost rozebrat stavbu vysokých pecí na jednotlivé části. Zprostředkovat vysoké pece i lidem se zrakovým handicapem.
Prvek	Rozebíratelný model
Stručný popis	Vysoké pece rok 1980 / MUSEum+ v celku. Možnost sejmutí střechy a některých dalších částí, doplněno o popisky, které objasňují, v jakém prostoru se nachází.
Poznámka	Určeno primárně pro nevidomé, ale využitelné všemi skupinami návštěvníků.
Reference	

PP Co je kolem

Název	Co je kolem
Cíl	Ukázat technologické zařízení spojené s činností pecí a vysvětlit jejich funkci.
Prvek	Dalekohledové pointy
Stručný popis	Na některých místech v hale namířeny dalekohledy na předměty v hale (např. jeřáb) nebo na místa venku (prašník, rudné mosty, plynojem. LURGI) + vysvětlení na popisce/panelu.

Sdělení 2c

Surové železo z vysokých pecí je po vychladnutí tvrdé a křehké. Aby se z něj daly vyrábět výrobky, musí se zpracovat na ocel či litinu. Tento proces probíhá především v tzv. konvertorech či elektrických pecích.

PA Indukce v kuchyni i v ocelárně

Název	Indukce v kuchyni i v ocelárně
Cíl	Ukázat, že procesy používané v průmyslu a v domácnosti mohou být podobné, jen se mění měřítko a suroviny.
Prvek	Model
Stručný popis	Model indukční pece a indukční varné desky s vizualizací fungování. Na varné desce i na modelu pece by například led pásky ukazovaly, jak indukce funguje.

Sdělení 2d

Ocel se dále zpracovává pomocí specializovaných strojů, jako jsou například buchary, lisy, frézky, karusely, válcovací stolice ad., které mění tvar a vlastnosti materiálu. Tyto stroje prošly v průběhu let obrovskou proměnou od dřevěných jednoduchých strojů na vodní pohon až k obráběcím CNC strojům, řízených počítačem.

AP Vylisuj to

Název	Vylisuj to
Cíl	Ukázat, jak funguje tvářecí stroj, motivovat návštěvníka zapojit se do expozice, odnese si hmatatelný edukativní suvenýr.
Prvek	Funkční model
Stručný popis	Jednoduchý funkční model lisu ovládaný manuálně, ve kterém si návštěvník může z měkkého tvárného plastu vyrobit svůj výrobek a ten si odnést domů. U modelu by byl prodejní automat na materiál (plast).

Sdělení 2e

Díky metalurgii vznikaly produkty, které zásadně ovlivnily podobu naší civilizace a mají dodnes vliv na naše životy, aniž bychom o tom často věděli, ať už je to železniční dvojkolí, mostovka, trubky a roury, pancéřové desky, lodní hřídele, tlakové láhve, ložiskové kruhy a celá řada dalších. Jejich využití i proces jejich výroby skromně svědčí o významu oceli a lidské invence pro náš svět.

PP, PA Dvojkolí

Název	Dvojkolí
Cíl	Ukázat, všeobecně známý výrobek.
Prvek	Exponát
Stručný popis	Vystavené vybrané výrobky s krátkou animací nebo videem ze skutečného provozu, kde je ukázán postup výroby.
Poznámka	Lze umístit poblíž exponátu bucharu, na kterém se obruče na dvojkolí vyráběly.
Reference	

Sdělení 3a

Jedním ze základních předpokladů i důsledků rozvoje průmyslu na Ostravsku byla proměna zemědělské krajiny v krajinu průmyslovou. Intenzivní průmyslová výroba a husté osídlení přinesly velké problémy se znečištěním prostředí.

PP, PA Havárie 28. září 1998

Název	Ekologická havárie na vodním toku 28. září 1998
Cíl	Ukázat, jak nebezpečné mohou být ekologické havárie v těžkém průmyslu na příkladu, který je místním blízky a který mohli sami zažít.
Prvek	Vestavba s AV prvky
Stručný popis	Vestavba scénograficky pojata – návštěvník stojí před velkou fotkou s pohledem na řeku, v expozici jsou fyzicky blikající majáky, pomůcky pro řešení ekologických havárií. Návštěvník si může poslechnout nahrané rozhovory odpovědné osoby s hasiči / ekology. Přechíst prohlášení do tisku...
Reference	

AA Odhalené znečištění

Název	Odhalené znečištění
Cíl	Vizualizovat znečištění, které běžně není vidět.
Prvek	Zážitkový prostor se simulátory znečištění
Stručný popis	Uzavřený prostor, ve kterém se kouřovými nebo světelnými efekty vizualizuje míra znečištění např. podle let a návštěvník si může zvolit, jaké období chce vidět, doplněno zvukem průmyslu nebo kašlajících lidí na ulici.

Sdělení 3b

Hutní výroba byla a je nejen zdrojem znečištění regionu, ale i jedním z významných producentů skleníkových plynů, čímž přispívá ke globální změně klimatu. Důsledky změny klimatu negativně ovlivňují celou společnost, průmysl nevyjímaje.

PP Koks? Uhlí? Vodík?

Název	Koks? Uhlí? Vodík?
Cíl	Ukázat, že dekarbonizace a těžba uhlí nemá jednoduché řešení a má dopad na celý svět. Současně ukázat, že se na řešení dlouhodobě a intenzivně pracuje.
Prvek	Panel s infografikou
Stručný popis	Panel s infografikou informující o tom, k čemu je v procesu výroby železa potřebné uhlí, proč je možné ho jen těžko nahradit a s ukázkou možných alternativ, které se dnes zkoumají.

Sdělení 3c

K řešení problémů spojených se znečišťováním i změnou klimatu přispíval a přispívá tlak veřejnosti, požadavky veřejných institucí i schopnost průmyslu inovovat výrobu a hledat efektivní řešení. Tato řešení jsou pro společnost i výrobce velmi nákladná a promítají se do schopnosti výrobců konkurovat na světových trzích.

PP Řez lagunou

Název	Řez lagunou
Cíl	Ukázat, co všechno znečištěná půda obsahovala/obsahuje a proč je důležité ji sanovat.
Prvek	Model
Stručný popis	Různé materiály nasypané ve válci podle skutečných dat o obsahu ropných lagun v areálu chemičky, jejich popis, vysvětlení zdravotních rizik a vyčíslení nákladů na likvidaci.

Sdělení 4a

Typické profese v těžkém průmyslu se od počátku industrializace Ostravska vlivem technologického pokroku výrazně proměnily; postupně se v něm začaly objevovat také ženy. Práce v těžkém průmyslu byla vždy spojena s rizikem úrazů, které se postupně dařilo omezovat vývojem bezpečnostních opatření a ochranných pomůcek.

PP, AP Kdysi a dnes

Název	Kdysi a dnes
Cíl	Ukázat výraznou proměnu a zlepšení osobních ochranných pomůcek.
Prvek	Fotografie + exponáty
Stručný popis	Fotografie a exponáty porovnávající ochranné pomůcky a oděv pracovníka v huti kdysi a nyní, doplněno o popisky, jakou zátěž vydrží jednotlivé materiály (jaký žár vydržela košile hutníka kdysi a jaký vydrží ochranný oblek dnes), u soudobých pomůcek možnost sáhnout si či vyzkoušet.

Sdělení 4b

Přítomnost průmyslu zásadně ovlivňovala každodenní život a životní styl obyvatel. Vedle zásadního dopadu na kvalitu životního prostředí, požadavky průmyslu utvářely nabídku vzdělání, ovlivňovaly možnosti bydlení ve městě i nabídku zdravotní péče a služeb (včetně stravování a zásobování).

PA Krásné nové bydlení ve filmu

Název	Krásné nové bydlení ve filmu
Cíl	Představit proměny bydlení; zvýraznit dobovou propagandu přesvědčující o výhodách nových forem bydlení.
Prvek	Videoprojekce
Stručný popis	Videoprojekce s ukázkami děl, která reflektují přemístění lidí z kolonií do bytoven – viz např. postava štajgra v seriálu Dispečer a.. Děvčátko z kolonie (nadšený z bytu v paneláku), anebo v mimoostravském kontextu závěr filmu Vesničko má středisková (naopak kritika).
Poznámka	https://www.ceskatelevize.cz/porady/890643-dispecer/471212100150001/
Reference	

Sdělení 4c

Útlum těžebního a hutního průmyslu na Ostravsku po roce 1989 přináší zásadní změny v oblasti práce z důvodu zániku podniků i profesí. Tento proces má velký dopad i na každodenní život obyvatel, kdy nová situace přináší jak nové příležitosti, tak i nejistotu a pro část z nich je zdrojem deziluze.

PA Na odstřel

Název	Na odstřel
Cíl	Ukázat, že útlum těžkého průmyslu přinesl také zánik řady objektů.
Prvek	Videoprojekce
Stručný popis	Videoprojekce odstřelů průmyslových budov a komínů promítané ve smyčce s nahranými autentickými citáty nebo jen s hudbou.

Sdělení 6b

Neustálá transformace a reakce na nové skutečnosti a trendy je podstatou úspěšného průmyslu. Vývojem prochází globalizace, která už dlouho přináší propojení a vzájemné závislosti v oblasti kapitálu, technologií, pohybu lidí i zboží, ale nyní i trendy k jejímu zpomalení či přímo deglobalizaci...

Evropa bez oceli

Název	Evropa bez oceli
Cíl	Ukázat, že postupný zánik výroby oceli v Evropě může vést k zranitelnosti a závislosti na nedemokratických zemích..
Prvek	Videoprojekce s fotografiemi Viktora Máchy
Stručný popis	Videoprojekce ze snímků světoznámého industriálního fotografa Viktora Máchy s postupným šednutím těch hutí, které v poslední době zastavily provoz.
Reference	

Sdělení 7a

Tzv. Dolní oblast Vítkovice je výjimečným příkladem průmyslového dědictví, které si zachovalo jedinečnou hodnotu. Její nejcennější část je národní kulturní památkou a spolu s dalšími průmyslovými komplexy Ostravska je zařazena na indikativní seznam Světového kulturního dědictví UNESCO. Dolní oblast Vítkovice je také oceňovaným příkladem architektonické a urbanistické konverze, která proměnila bývalou továrnu v kulturní a volnočasový prostor. Vznikl díky důraznému zájmu památkové péče, invenci architekta, zájmu a vytrvalosti investora i díky těm, kdo dávají prostoru nový život.

PP Najdi skrytou místnost

Název	Najdi skrytou místnost
Cíl	Zprostředkovat návštěvníkovi atmosféru provozů pár let po ukončení provozu a před rekonstrukcí Vítkovic, informace o zásahu majitele do podoby původní podoby podniku.
Prvek	Místnost s fotografiemi a videoprojekcí
Stručný popis	Místnost s fotografiemi a projekcí urbex fotek a videí, týkající se industriálu, doprovázeno textem o urbex.

Sdělení 7b

Na záchraně průmyslového dědictví v regionu má vedle státních institucí zásluhu řada občanských iniciativ, spolků a jednotlivců, kteří se o jeho ochranu dlouhodobě zasazovali a zasazují.

PP, AA Mapa industriálních památek Ostravy

Název	Mapa industriálních památek Ostravy
Cíl	Přiblížit počátky ochrany průmyslového dědictví v Ostravě, zaniklé a významné objekty v Ostravě.
Prvek	Interaktivní nebo tištěná mapa
Stručný popis	Velká tištěná mapa na stěně, nebo digitální forma s vyznačenými významnými industriálními stavbami i těmi zaniklými.
Reference	

Sdělení 7c

MUSEum+, Industriální muzeum v Ostravě se řadí po bok technických muzeí v Praze a Brně a stará se o industriální dědictví jednoho z nejprůmyslovějších regionů Česka. Průmyslové dědictví je klíčovou součástí naší paměti a identity. MUSEum+ tuto paměť uchovává a pomáhá porozumět významu průmyslového dědictví v minulosti, dnes i pro budoucnost.

PA Kino Pokrok zve

Název	Kino Pokrok zve
Cíl	Seznámit návštěvníky s audiovizuálními díly inspirovanými industriálem Ostravska nebo ve kterých se industriální tematika spojená s MUSEem+ vyskytuje.
Prvek	Odpočinková místnost s videoprojekcí
Stručný popis	Útulný izolovaný prostor, kde se dá pohodlně sedět a ležet, videa by jela ve smyčce, ale návštěvníci by si mohli i vybírat, krátký komentář ke všem dílům – formou upoutávek před hlavními filmy, jak bylo ještě za staré TV nebo jak mají u Aerofilms, nebo kurátorský výběr např. kurátorka Lenka doporučuje. Možnost shlédnout filmy nebo filmové ukázky s industriální tematikou Ostravska (Kouř, Místo činu Ostrava, Úplně vyřízený chlap a další), videoklipy, jiné audiovizuální věci a písničky.

Plán sbírkotvorné činnosti

V současné chvíli je MUSEum+ bez vlastních deponitárních prostor, a proto jsou jeho možnosti vyvíjet sbírkotvornou činnost limitované. Ze stejného důvodu nemá prozatím MUSEum+ sbírku vedenou v Centrální evidenci sbírek při MK ČR (CES). Kurátoři MUSEum+ dokončili v listopadu 2024 koncepci sbírkotvorné činnosti, z níž pro tento dokument vybíráme hlavní body. Východiskem pro formulaci koncepce byly zřizovací listina muzea, studie proveditelnosti pro jeho výstavbu a v neposlední řadě koncepce stálých expozic.

Ve své dosavadní činnosti získalo MUSEum+ do svého majetku předměty, které se týkají festivalu Ekofilm založeného v roce 1974 v Ostravě. Závažnější je akvizice tří kulturních památek (rej. č. 101686) a sice parního bucharu Märkische Maschinenbau-Anstalt, parního bucharu WULCAN a parohydraulického lisu Davy-Brothers. Společně s vysokými pecemi a relikty výrobních a manipulačních technologií ve strojovnách a odlévací hale předpokládáme, že budou jedněmi z dominantních exponátů stálé expozice.

A) Hlavní principy sbírkotvorné činnosti

Geografické vymezení

Prioritní sbírková oblast MUSEa+ je území Moravskoslezského kraje, nicméně vzhledem k povaze průmyslu nejen v současnosti, ale také v minulosti, je zřejmé, že kontext je mnohdy nadregionální a často i globální. Dodavatelské řetězce i místa uplatnění výrobků pokrývají jenom v případě Vítkovických železáren velkou část Evropy, v případě současných podniků, zvláště pokud se věnují například vývoji digitálních služeb, je jejich působnost celosvětová.

Časové vymezení

MUSEum+ bude v současné fázi klást důraz na akvizice sbírkových předmětů pocházejících z 20. století, v omezenější míře pak ze století devatenáctého a rovněž jedenadvacátého. Nepředpokládá se rozvoj sbírkotvorné činnosti pro starší období.

Relevance

Množství potenciálních sbírkových předmětů je téměř neomezené, úkolem muzea je proto důsledná selekce, která vybere jen ty nejrelevantnější předměty. Sbírka MUSEa+ bude vytvářena s ohledem na to, aby sbírkové předměty naplňovaly následující znaky (stačí jednotlivě, byť kumulativní naplnění je výhodou):

- budou mít relevanci z hlediska vystavení či edukace
- budou mít silný historický, politický, kulturní, ekologický, sociální či ekonomickou význam z hlediska své výpovědní hodnoty,
- budou mít silný estetický, symbolický či emocionální význam,
- budou mít výrazný výzkumný potenciál,
- budou mít relevanci na národní úrovni,
- budou v přiměřeném stavu, zachovalé a úplné.

Zvláštní tematický zřetel

Vzhledem k zaměření MUSEa+ bude při akviziční činnosti brán zvláštní zřetel na témata související s výzkumem, inovacemi a vzděláváním. MUSEum+ vnímá průmysl primárně jako oblast, pro niž jsou rozhodující znalosti a schopnost je uplatnit. Proto bude aktivně vyhledávat předměty, které tento aspekt dokládají.

Software a data

Zvláštní důraz bude MUSEum+ klást na sbírkotvornou činnosti v digitální oblasti. Software určuje již několik desetiletí funkčnost technologií téměř ve všech oblastech průmyslu. Digitální transformace se navíc stále prohlubuje, takže do budoucna poroste i jeho význam jako pevné součásti kulturního a technického dědictví. MUSEum+ se bude starat o jeho dokumentaci a péči v oblasti techniky a průmyslu (včetně například počítačových her s touto tematikou). Zároveň by se v budoucnu chtělo podílet na rozvoji postupů a standardizaci formátů pro jeho dlouhodobé uchování.

Finanční a prostorové limity

MUSEum+ realizuje svou sbírkotvornou činnost s vědomím, že ochrana sbírek a péče o ně je mimořádně nákladná. Zohledňuje přitom při akvizicích:

- náklady na konzervátorské a restaurátorské zásahy,
- náklady na depozitáře (prostor, uložení, klimatizace ad.),
- náklady na pravidelnou údržbu,
- náklady na transport,
- náklady na nákup předmětů.

B) Návrh členění sbírky

Na základě zmíněných východisek a ve snaze o jedinečnost sbírky navrhujeme následující členění Sbírkou MUSEa+. V nejbližším období přitom předpokládáme naplňování koncepce pouze ve vybraných částech, jež také rozvádíme do větší podrobnosti, zatímco ostatní uvádíme hlavně pro zřejmost celé zamýšlené struktury sbírky.

1) Hutnictví

Hutnictví železa a zpracování hutních polotovarů je významné české průmyslové odvětví s dlouhou tradicí. Přesto v tuzemských muzejních sbírkách téměř chybí zástupci dokumentující vývoj těchto oborů v 19. a 20. století. Sbírkou technických muzeí se zaměřují hlavně na předprůmyslovou éru a lehké strojírenství. Po roce 1989 došlo k omezení těžkého průmyslu, což vedlo k zániku mnoha podniků a jejich muzeí, a tím i ke ztrátě mnoha významných artefaktů. Silnou stránkou soustředění se MUSEa+ na tuto oblast je provázanost s historickými výrobními areály, jako jsou například Vítkovice ale i další. Tato část sbírky bude pro MUSEum+ v současné chvíli prioritní.

2) Hornictví

Historie hornictví je již nyní důkladně dokumentována NTM, NPÚ, ale i řadou regionálních a soukromých muzeí. Pro MUSEum+ nebude v tuto chvíli prioritní, nicméně pokud by instituce přebírala další objekty, které s hornictvím souvisí (např. Důl ČSA), byla by připravena tuto činnost rozvinout.

3) Práce a každodennost

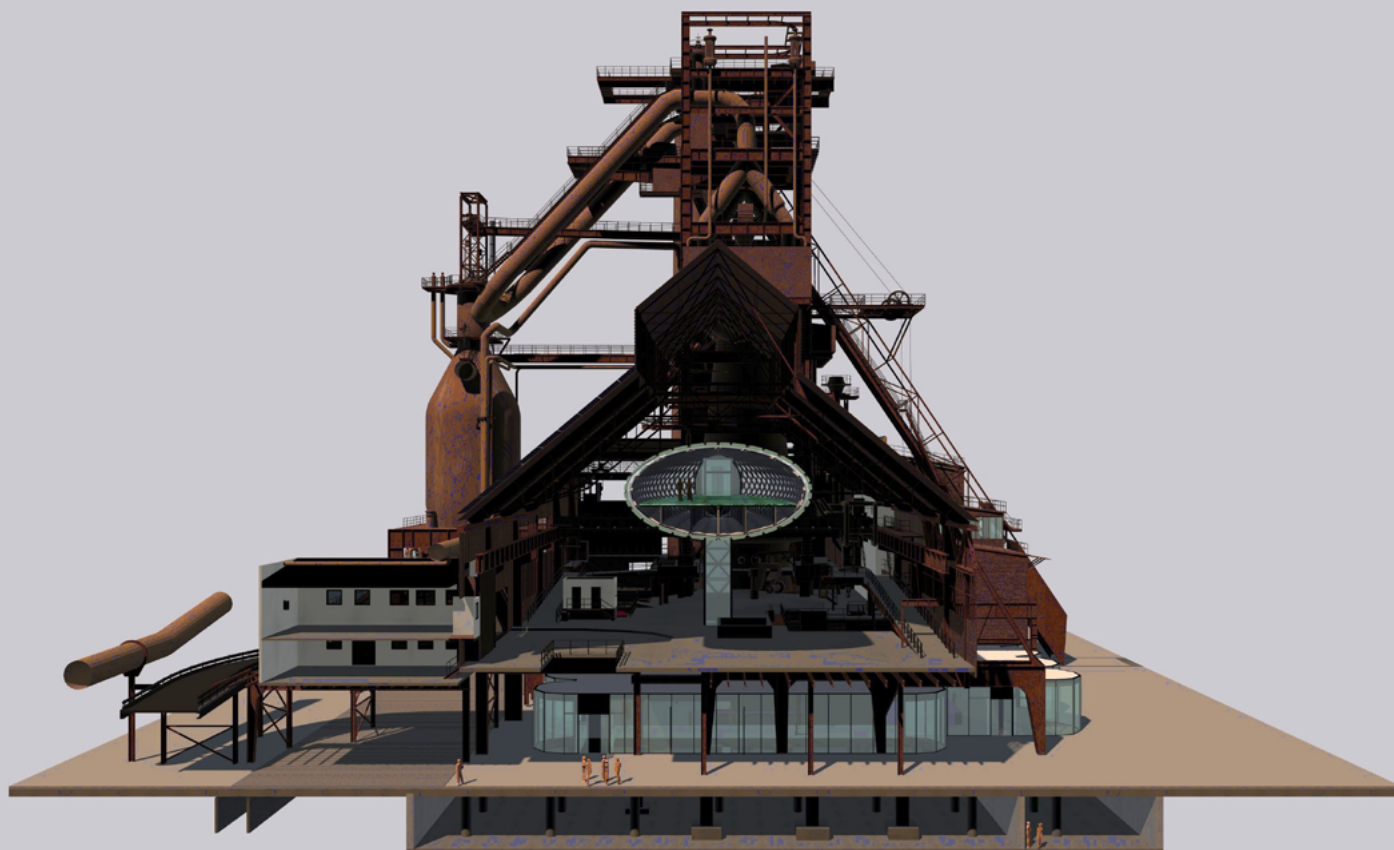
Sociální kontext průmyslu je zásadní pro pochopení jeho historie i současnosti. MUSEum+ se zaměří na různé aspekty práce, bydlení, vzdělávání, zásobování, péče o zdraví a spolkové a polické organizovanosti aktérů v průmyslu, počínaje dělníky a konče majiteli podniků. Tato oblast sbírkotvorné činnosti bude rozvíjena již v současnosti, především s ohledem na vznikající expozice.

4) Udržitelnost a životní prostředí

Sbírkotvorná činnost v této oblasti se zaměří na různé projevy vzájemných vztahů mezi člověkem, průmyslem a životním prostředím. Soustředit se bude na znečištění vzduchu, vody, půdy i krajiny, ale také na otázky změny klimatu. Zároveň bude sledovat, jak veřejný tlak, politická opatření i technické inovace mohou kvalitu prostředí zlepšovat. Tato oblast sbírkotvorné činnosti bude rozvíjena již v současnosti, především s ohledem na vznikající expozice.

5) Dokumentace současnosti průmyslu

Zásadním rozměrem MUSEa+ je akcent kladený na otázky spjaté s proměnami současného průmyslu a výzvami, s nimiž se vyrovnává, ať už jde o lokální či globální trendy, které mají technologickou, politickou či environmentální povahu. Témata jako globalizace, digitalizace a nástup AI, automatizace, deindustrializace, zelená tranzice, ale i podoby hospodářských systémů a ideologií, mají své pevné místo v porozumění tomu, jakou roli hraje průmysl v transformaci našeho světa.

Produkty pro návštěvníky

Celkový zážitek z návštěvy muzea netvoří pouze expozice a výstavy, ale i další prvky, jako je návštěvnická infrastruktura, nabídka programů, služeb a zboží.

Možné produkty zahrnují:

1. Stylový navigační systém k muzeu

Popis: Navigační cedule a značky např. s industriálním designem, které budou rozmístěny na hlavních přístupových trasách. Mohou obsahovat texty s informacemi o muzeu a mapu okolí.

Cílové skupiny: Turisté, místní obyvatelé, rodiny.

Účel: Stylový a jednotný design posiluje vizuální identitu muzea a usnadňuje orientaci.

2. Pikniková zóna s dětským hřištěm

Popis: Relaxační prostor s lavičkami a stoly v kvalitním designovém zpracování (může odkazovat na industriální estetiku). Dětské hřiště zahrnuje prvky a motivy odkazující na průmyslovou výrobu. Prostor obsahuje informační panely, které rodičům přiblíží historii místa.

Cílové skupiny: Rodiny s dětmi, místní obyvatelé.

Účel: Kombinuje odpočinek s edukací a zábavou.

3. Venkovní exponát lákající dovnitř

Popis: Ikonický exponát, jako je esteticky působivý stroj či předmět spojený se silným příběhem. Exponát obsahuje popisek a stručný text s informacemi o historii lokality a pozváním do expozice.

Cílové skupiny: Všichni návštěvníci.

Účel: Poutavý prvek přitahuje pozornost a motivuje ke vstupu.

4. Prostor pro čekání

Popis: Pohodlný interiérový prostor se stylovým a pohodlným nábytkem, nabíjecími stanicemi pro telefony apod. Obsahuje informační panely nebo obrazovky s nabídkou aktuálních programů.

Cílové skupiny: Rodiny, individuální návštěvníci.

Účel: Komfortní místo zvyšuje spokojenost návštěvníků při čekání.

5. Ikonický exponát uvnitř

Popis: Dominantní exponát, ať už z hlediska velikosti, estetické kvality či svého příběhu. Např. ikonické stroje (buchary, lis) či dotýkané předměty. Podmínkou je výjimečné nasvícení, může být doplněno vizuálními efekty.

Cílové skupiny: Technicky zaměřeni návštěvníci, rodiny.

Účel: Působí jako hlavní lákadlo muzea, inspiruje a vyvolává otázky.

6. Přehledná mapa prostoru

Popis: Výrazný a vizuálně atraktivní plán prostoru, který návštěvníkům ukáže dostupné expozice, programy a doporučené trasy dle jejich preferencí.

Cílové skupiny: Všichni návštěvníci.

Účel: Usnadňuje plánování návštěvy a podporuje zapojení.

7. Šatna a skříňky na zavazadla

Popis: Bezpečné skříňky s kvalitním designem. Šatna s přívětivým personálem a dostatečným prostorem.

Cílové skupiny: Rodiny, turisté.

Účel: Poskytuje komfort a podporuje delší setrvání v muzeu.

8. Část výstavní plochy volně přístupná

Popis: Vybrané exponáty umístěné ve vstupní části muzea, dostupné bez nutnosti zakoupení vstupenky. Obsahují interaktivní prvky a popisky s otázkami.

Cílové skupiny: Všichni návštěvníci, zejména turisté.

Účel: Zvyšuje atraktivitu a podporuje rozhodnutí zakoupit vstupenku.

9. Prostor pro krátkodobé výstavy

Popis: Flexibilní prostor vybavený moderním osvětlovacím systémem a možností rychlé změny výstavy.

Cílové skupiny: Odborníci, rodiny, školy.

Účel: Přináší nové zážitky a důvody k opakované návštěvě.

10. Vnitřní orientační systém

Popis: Přehledné cedule a označení místností s kvalitním grafickým designem.

Obsahuje informace a mapu na klíčových místech.

Cílové skupiny: Všichni návštěvníci.

Účel: Posiluje dojem promyšleného a snadno dostupného prostředí.

11. Edukační a zážitkové programy

Edukační program, např. Škola malých AI vývojářů, kde se děti se učí o umělé inteligenci v současném průmyslu pomocí jednoduchých her a modelů.

Komentované prohlídky: Tematické prohlídky s průvodci zaměřené na technologické inovace.

Speciální akce: např. „Noc v muzeu“ s interaktivními aktivitami a projekcemi.

12. Tematický merch

Popis: Produkty jako plastová přilba či montérky pro děti, vědecké hračky, hry, publikace, katalog expozice.

Cílové skupiny: Rodiny, děti, kulturní entuziasté.

Účel: Posiluje zážitek a poskytuje památku na návštěvu.

13. Občerstvení

Popis: Nabídka kvalitního občerstvení zakotvená v regionálních surovinách, případně též v odkazech na minulost.

Cílové skupiny: Všichni návštěvníci.

Účel: Propojuje gastronomii s tématem muzea.

14. Dobrovolnická platforma – Spolek přátel MUSEa+

Popis: Dobrovolníci pomáhají při akcích, vedení prohlídek a údržbě expozic.

Členství zahrnuje výhody jako volný vstup či pozvánky na vernisáže.

Cílové skupiny: Místní obyvatelé, senioři.

Účel: Posiluje komunitní zapojení a podporu muzea.

15. Mobilní průvodce

Popis: Aplikace s interaktivními průvodci, vzdělávacími hrami a personalizovanými tipy na prohlídku.

Cílové skupiny: Technicky zaměřeni návštěvníci, mladá generace.

Účel: Zvyšuje technologickou atraktivitu muzea a pohodlí návštěvníků.

Zdroj použitých obrazových materiálů

Foto pecí: Ondřej Durczak

Foto medailí: Anna Šmehilová

Autor medailí: Tomáš Hlaváček

Vizualizace architektonického návrhu:

Ing. arch. Josef Pleskot a AP atelier